

Kohtuasi T-61/89
Dansk Pelsdyravlerforening
versus
Euroopa Ühenduste Komisjon
(Konkurents — Määrus nr 26 — Ühistu
Konkurentsi keelustav klausel — Ainuõigusliku tarnimise kohustused)

Kohtuasjas T-61/89,

Dansk Pelsdyravlerforening, asukoht Glostrup (Taani), esindajad Egon Hoegh ja Lise Hoegh Kopenhaageni advokatuurist, keda abistab professor Bernhard Gomard, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis: Den Dankse Bank International SA juhataja Schmaltz-Joergenseni kontor, 2 Rue du Fossé,

hageja,

keda toetavad

Belgia Kuningriik, esindajad: välisasjade, väliskaubanduse ja arengukoostöö ministeeriumi haldusdirektor Robert Hoebaer ja põllumajandusministeeriumi peainspektor L. Van den Eynde, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis: Belgia Suursaatkond, 4 Rue des Girondins,

ja

Taani Kuningriik, esindaja välisministeeriumi õigusnõunik Joergen Molde, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis: Taani Suursaatkond, 4 Boulevard Royal,

menetlusse astujad,

v

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: esialgu Ida Langermann komisjoni õigustalitusest, hiljem õigusnõunik Hans Peter Hartvig ja Berend Jan Drijber komisjoni õigustalitusest, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis: komisjoni õigustalitus, Roberto Hayderi kontor, Wagner Centre, Kirchberg,

kostja,

mille ese on hagejate nõue tühistada Euroopa Ühenduste Komisjoni 28. oktoobri 1988. aasta otsus, mis käsitleb EMÜ asutamislepingu artikli 85 kohaldamise menetlust (IV/B-2/31.424, Hudson' s Bay ° Dansk Pelsdyravlerforening, EÜT 1988 L 316, lk 43), või teise võimalusena tühistada selle otsusega määratud trahv või vähendada trahvisummat,

EUROOPA ÜHENDUSTE ESIMESE ASTME KOHUS (teine koda),

koosseisus: president J.L. Cruz Vilaça, kohtunikud A. Saggio, C. Yeraris, C.P. Briët and J. Biancarelli,

kohtusekretär H. Jung,

arvestades kirjalikus menetluses ja 2. oktoobri 1991. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

- Kohtumenetluse keel: taani.

Menetluse aluseks olevad asjaolud

1 Käesolevas menetluses käsitletakse Euroopa Ühenduste Komisjoni (edaspidi komisjon) 28. oktoobri 1989. aasta otsust, milles komisjon leidis, et Dansk Pelsdyravlerforeningi (Taani karusloomakasvatavate ühendus) teatud kokkulepped, otsused ja kooskõlastatud tegevus kujutavad endast EMÜ asutamislepingu artikli rikkumisi, nõudis karusloomakasvatavatel rikkumiste lõpetamist ja edaspidist hoidumist selliste meetmete kasutamisest, keeldus erandi kohaldamisest artikli 85 lõike 3 alusel ja määras Dansk Pelsdyravlerforeningile trahvi.

2 Dansk Pelsdyravlerforening (edaspidi DPF) on Taani ühistuline ühendus. Sellesse kuulub üle 5000 karusloomakasvatava viiest maakonna ühendusest. DPF-i eesmärk on toimida ühendusena maakonna ühenduste vahel, luua Taani karusloomakasvatavate vahel ühtekuuluvus- ja ühisvastutustunne, soodustada karusloomakasvatuse arenemist Taanis ja esindada karusloomakasvatavate huvisid suhetes ametivõimude ja teiste kaubandussektoritega.

3 DPF tegutseb ka Dankse Pels Auktioner (edaspidi DPA)nime all, turustades oma liikmete poolt toodetud või töödeldud karusnahkasid.

4 Kõiki karusloomakasvatusega tegelevaid isikuid või isikurühmasid, kes on DPF maakonna ühenduse liikmed, loetakse DPF-i (tegev- või au-)liikmeteks. Lisaks sellele võivad liikmeteks saada ka karusnahku töötlevad ettevõtted.

5 DPF pakub oma liikmetele nõustamis- ja konsultatsiooniteenuseid, veterinaarteenuseid, koolitusvõimalusi, kuukirja ja katseid ning teadustegevust. Mõned teenused on tasuta, teiste eest peab maksma.

6 DPF on oma liikmete jaoks kasutusele võtnud erikorra, mis hõlmab hädaabisüsteemi puudutavaid reegleid, noorloomade eest avansi maksmist puudutavaid reegleid (edaspidi noorloomade eest makstava avansi süsteem) ja võistlustel osalemise reegleid.

7 DPA korraldab karusnahaoksjoneid. Oksjonimüügid on avalikud ja avatud kõikidele DPF-i liikmetele ja teistele müümise või ostmise eesmärgil asjast huvitatuile.

8 Oksjonil müüdavad tooted on töötlemata naaritsa-, rebase-, pesukaru- ja tuhkrunahad. Käesolevas kohtuasjas on olulised ainult naaritsa- ja rebasenahad. Nahad müüakse tavaliselt oksjonil või harvem eraviisiliselt karusnahamüüjatele. Oksjonikeskusi on väike arv.

9 Taani toodab umbes 9 miljonit naaritsanahka ja 240 000 rebasenahka aastas. Enamik nendest nahkadest müüakse DPA korraldatud oksjonitel. DPA oksjonitel müüdüd naaritsanahad moodustavad ühe kolmandiku kogu maailma toodangust. Umbes 98% DPA oksjonitel müüdüd nahkadest eksporditakse.

10 Hudson' s Bay and Annings Ltd (edaspidi HBA), millest 1986. aastal sai Hudson' s Bay Company Properties (UK) Ltd, on Ühendkuningriigi peamine karusnahaoksjonite korraldaja, millel on tütarettevõtted Taanis, Madalmaades, Soomes, Rootsis ja Norras. Taanis, nagu mujalgi, on sellel ettevõttel esindajad, kes vastutavad Londonis oksjonil kauplemiseks mõeldud karusnahkade ostmise ja kogumise eest.

11 4. jaanuaril 1985. aastal esitas HBA komisjonile taotluse nõukogu 6. veebruari 1962. aasta määruse nr 17, mis on esimene määrus asutamislepingu artiklite 85 ja 86 rakendamise kohta (EÜT 1962, nr 13, lk 204), artikli 3 alusel, nõudes, et komisjon tunnistaks, et DPF on rikkunud asutamislepingu artikli 85 lõiku 1 ja artiklit 86.

12 27. augustil 1985. aastal teavitas DPF komisjoni järgmistest lepingutest ja otsustest:

(a) Love for Dansk Pelsdyravlerforening (Taani karusloomakasvatavate ühenduse eeskirjad);

(b) Regler for avlernes kapitalfond (põhikapitali fondi reeglid);

(c) Regler for katastrofehjaelpsordningen (hädaabisüsteemi puudutavad reeglid).

DPF taotles sekkumatustõendit või teise võimalusena erandi kohaldamist EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 3 alusel.

13 30. märtsil 1987. aastal otsustas komisjon algetada määruse nr 17 artikli 3 lõike 1 alusel menetluse.

14 Andnud DPF-le võimaluse avaldada oma arvamus komisjoni vastuväidete kohta vastavalt määruse nr 17 artikli 19 lõigetele 1 ja 2 ja komisjoni 25. juuli 1963. aasta määrusele nr 99/63/EMÜ nõukogu määruse nr 17 artikli 19 lõigetes 1 ja 2 ettenähtud ärakuulamiste kohta (EÜT 1963, 127, lk 2268) ning olles konsulteerinud konkurentsi piiravat tegevust ja turgu valitsevat seisundit käsitleva nõuandekomiteega, võttis komisjon vastu järgmise resolutiivosaga vaidlusaluse otsuse (edaspidi otsus):

„Artikkel 1

1. Järgmiste Dansk Pelsdyravlerforeningi (Taani karusloomakasvatavate ühenduse) liikmeks olevate ettevõtjate ühenduste lepingute ja otsustega ning kooskõlastatud tegevusega rikutakse artikli 85 lõiget 1:

(a) DPF eeskirjade 4. paragrahvi punkti 1. alapunkt f, mis sätestab, et tegevliikmed on muu hulgas need, kes „kohustuvad mitte organiseerima või mõnel muul viisil toetama karusnahkade müüki, mis konkureerib Taani karusloomakasvatavate ühenduse müügitegevusega" ning selle sätte kohaldamine;

(b) hädaabisüsteemi puudutavate reeglite 5. paragrahv, mille kohaselt keeldutakse hädaabist, kui kindlustatu on karusnahku tarninud müügiks teiste müüjate kui DPA kaudu sellel aastal, kui kahju saadi või sellele eelneval majandusaastal.;

(c) liikme kohustus tarnida kogu oma toodang müügiks DPA kaudu:

- juhul, kui liikmele on makstud avanssi noorloomade eest;

- juhul, kui liige soovib osaleda võistlustel;

- (d) karusnahatoodete valmistamise kontrollimise tüüplepingu 5. paragrahv, mille kohaselt on karusnahatoodete valmistajal keelatud nahkade edasitoimetamiseks neid esitleda või korraldada nende müüki kellelegi teisele peale DPA.
2. DPF peab lõpetama 1. punktis nimetatud rikkumised selles osas, milles seda ei ole veel tehtud ja hoiduma edaspidi meetmetest, millel on sama eesmärk või tagajärg nagu eelmainitud piirangutel.
 3. Punkti 1 alapunktides a ja b mainitud eeskirjade osas, millest komisjoni on teavitatud, keeldutakse erandi kohaldamisest artikli 85 lõike 3 alusel.
 4. ...

Artikkel 2

1. Taani karusloomakasvatajate ühendusele määratakse 500 000 (viiesaja tuhande) eküü suurune trahv artiklis 1 viidatud rikkumiste eest.
2. ...

Artiklid 3 ja 4

...".

15 Artikli 85 lõike 1 osas leitakse otsuses, et DPF eeskirjade 4. paragrahvi 1. punkti alapunkti f ja kogu nahatoodangut puudutava kohustuse, mille täitmine on eelduseks noorloomade eest avansi maksmisele, hädaabisüsteemiga liitumisele ja võistlustel osalemisel, ja karusnahatoodete valmistamise kontrollimise tüüplepingus sisalduva vastava kohustuse eesmärgiks või tagajärjeks on piirata konkurentsi. Otsuses sedastatakse, et nõukogu 4. aprilli 1962. aasta määrus nr 26, millega kohaldatakse teatavaid konkurentsieeskirju põllumajandussaaduste ja -toodete tootmise ja nendega kauplemise suhtes (EÜT, 1962, nr 30, lk 993), ei takista artikli 85 lõike 1 kohaldamist..

16 EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 3 kohaldamise kohta järeldatakse otsuses, et antud lõike alusel ei saa erandit teha DPF-i eeskirjade 4. paragrahvi punkti 1 alapunkti f ega muude klauslite osas, sest vastavaid tingimusi ei ole täidetud. Lisaks sellele leitakse otsuses, et reeglid noorloomade eest avansi maksmiseks, tingimused, mis puudutavad võistlustel osalemist ja karusnahatoodete valmistamise kontrollimise tüüpleping, millest komisjoni ametlikult ei teavitatud, ei kuulu määruse nr 17 artikli 4 lõike 2 kohaldamisalasse ja seega ei saa nende kokkulepete puhul teha otsust EMÜ asutamislepingu artikli 85 lõike 3 kohaldamise kohta.

17 Tuleb märkida, et 4. juuni 1987. aasta ja 26. novembri 1987. aasta kirjades esitas DPF teatud kõnealuseid reegleid puudutavad kavandatud muudatused. Kuid neid muudatusi, välja arvatud noorloomade eest avansi maksmise süsteemi puudutavad muudatused, ei ole ellu viidud. Komisjoni sedastas, et ei kaalu sekkumatustõendi andmise võimalust või erandi kohaldamist enne kui kavandatud muudatused on tehtud ja komisjon on saanud kontrollida nende kohaldamist.

Menetlus

18 Nendel asjaoludel esitas DPF käesoleva menetluse algatamiseks Euroopa Kohtu kantseleisse 18. jaanuaril 1989. aastal saabunud hagiavalduse, milles palub otsuse tühistamist või teise võimalusena selle otsusega määratud trahv tühistamist või trahvisumma vähendamist.

19 Kogu kohtuasja kirjalik menetlus toimus Euroopa Kohtus.

20 7. juuni 1989. aasta määrustega andis Euroopa Kohus Belgia Kuningriigile ja Taani Kuningriigile loa käesolevas kohtuasjas hageja nõuete toetuseks menetlusse astumiseks.

21 15. novembri 1989. aasta määrusega saatis Euroopa Kohus vastavalt nõukogu 24. oktoobri 1988. aasta otsuse Euroopa ühenduste esimese astme kohtu asutamise kohta artiklile 14 asja tagasi Esimese Astme Kohtusse.

22 15. mai 1990. aasta määrusega jättis esimese Astme Kohus rahuldamata Harald Anderseni ja Joergen Hansen Pederseni taotluse komisjoni nõuete toetuseks menetlusse astuda.

23 18. ja 21. märtsi 1991. aastal Esimese Astme Kohtu kantseleile saabunud kirjades vastasid menetluse peamised osapooled küsimustele, mille Esimese Astme Kohus esitas neile 14. veebruaril 1991. aastal kohtusekretäri poolt saadetud kirjas.

24 Arvestades neid vastuseid ja ettekandja-kohtuniku ettekande põhjal otsustas Esimese Astme Kohus avada suulise menetluse ilma esialgsete menetlustoiminguteta.

25 Kohtuasja peamiste osapoolte ja menetlusse astuja Belgia Kuningriigi kohtukõned ja vastused Esimese Astme Kohtu küsimustele kuulati ära 2. oktoobri 1991. aasta kohtuistungil.

Poolte nõuded

26 Hagejaks olev DPF palub Esimese Astme Kohtul:

(1) esimese võimalusena:

tühistada komisjoni 28. oktoobri 1988. aasta otsus kohtuasjas nr IV/B-2/31.424;

teise võimalusena:

tühistada selle komisjoni otsusega määratud trahv või vähendada trahvisummat;

(2) jätta kohtukulud kostja kanda.

27 Kostjaks olev komisjon palub Esimese Astme Kohtul:

(1) lükata hagi põhjendamatusesse tõttu tagasi;

(2) jätta kohtukulud hageja kanda.

28 Menetlusse astuja Belgia Kuningriik palub Esimese Astme Kohtul:

tunnistada, et hageja nõuded on põhjendatud.

29 Menetlusse astuja Taani Kuningriik toetab kõiki hageja nõudeid.

Otsuse tühistamist puudutav peamine nõue

30 DPF on oma peamise nõude toetuseks esitanud ühe väite, mille kohaselt ei ole rikutud asutamislepingu artikli 85 lõiget 1. Väide koosneb neljast osast. Esiteks väidab DPF, et komisjon ei ole arvestanud määruse nr 26 ega ühise põllumajanduspoliitika põhimõtete mõju. Teiseks leiab DPF, et arvesse tuleks võtta DPF-i ühistu staatust ja eesmärke ühistuna. Kolmandaks vaidlustab DPF komisjonipoolse asjaomaste turgude tegutsemise hinnangu. Neljandaks ja viimaseks väidab hageja, et DPF-i eeskirjad ja müügi üldtingimused ei ole vastuolus asutamislepingu artikliga 85.

1. Määruse nr 26 kohaldamine ja ühise põllumajanduspoliitika põhimõtete mõju

Osapoolte argumendid

31 Hageja ja menetlusse astujad leiavad, et peab arvesse võtma määruse nr 26 ja ühise põllumajanduspoliitika eesmärkide ja eeskirjade mõju kõnealuste klauslite õiguspärasusele.

32 Kuigi hageja möönab, et asutamislepingu II lisas, millele asutamislepingu artiklis 38 viidatakse, ei mainita karusloomi ning seega ei kohaldata nendele määrust nr 26, leiab hageja siiski, et tema tegevust ei saa hinnata võtmata arvesse ühise põllumajanduspoliitika põhimõtteid ja eesmärke. Hageja märgib selles osas, et kõik tema tegevused on seotud

elusloomade kasvatamisega nende nahkade müümise eesmärgil. Karusloomade kasvatamist tuleks käsitleda põllumajandusliku majandustegevusena. Karusloomad kuuluvad „elusloomadena” asutamislepingu II lisas loetletud põllumajandustoodete hulka. Lisaks märgib hageja, et 1957. aastal moodustas karusloomakasvatus tähtsusetu osa liikmesriikide põllumajandustoodangust. See seletab, miks neid loomi ei ole mainitud asutamislepingu II lisas.

33 Hageja leiab samuti, et täidab täielikult asutamislepingu artiklis 39 kehtestatud ühise põllumajanduspoliitika eesmärgid. Tänu hageja jõupingutustele on karusloomakasvatus Taanis märkimisväärselt laienenud ja hageja on oluliselt kaasa aidanud põllumajandustootjatele rahuldava elatustaseme tagamisele.

34 Komisjon väidab vastu, et määrus nr 26 kehtib ainult II lisas loetletud toodete kohta. Isegi juhul, kui asjassepuutuv toode on lisa alla kuuluva toote valmistamisest saadud kõrvalprodukt, ei saa kohaldada määrust nr 26 (Euroopa Kohtu 25. märtsi 1981. aasta otsus kohtuasjas 61/80: *Coöperatieve Stremsel- en Kleurselabriek vs. komisjon*, EKL 1981, lk 851) Lisaks sellele täpsustab komisjon, et määrus nr 26 ei anna üldiselt õigust kohaldada konkurentsipiiranguid põllumajandusvaldkonnas.

35 Belgia valitsuse arvates rikub komisjoni otsus olulisi põllumajanduskoostöö põhimõtteid. Kuna põllumajandusühistute abil luuakse loomakasvatajate ühendusi, siis on sellel liikmete huvisid reguleeriv toime ning seega soodustab see konkurentsi nii liikmete endi kui ka liikmete ja mitteliikmete vahel. Belgia valitsus tunnistab, et määruse nr 26 kohaldamisala on piiratud, kuid juhib tähelepanu sellele, et muud tooted peale nende, mis on loetletud EMÜ asutamislepingu II lisas, moodustavad samuti osa põllumajandustoodangust ning selliste toodete tootjad kuuluvad põllumajandusorganisatsioonidesse. Lisaks märgib Belgia valitsus, et põllumajandus areneb ning selle tulemusel on üha keerulisem kohaldada määrust nr 26 põllumajandusega seotud tegevustele. Arvestades, et Euroopa Ühenduses on põllumajandusele iseloomulik perekondlik struktuur, tagab ühistu perettevõtetele turulepääsu.

Esimese Astme Kohtu hinnang

36 Esimese Astme Kohus juhib tähelepanu sellele, et nagu Euroopa Kohus on kohtuasjas *Coöperatieve Stremsel- en Kleurselabriek vs. komisjon* 25. märtsi 1981. aastal tehtud otsuses sedastanud, vastavalt asutamislepingu artiklile 42 kohaldatakse konkurentsieeskirju käsitleva peatüki sätteid põllumajandussaaduste tootmise ja nendega kauplemise suhtes ainult selles

ulatuses, nagu nõukogu määrab. Asutamislepingu artikli 38 lõikes 3 sätestatakse, et tooted, mille suhtes kohaldatakse artiklite 39–46 sätteid, on loetletud II lisas ning, et nõukogu võib lisada II lissasse teisi tooteid kahe aasta jooksul pärast asutamislepingu jõustumist. Vastavalt asutamislepingu nendele sätetele on määruse nr 26 kohaldamisala selle artiklis 1 piiratud asutamislepingu II lisas loetletud toodete tootmise ja kauplemisega.

37 Euroopa Kohus leidis kohtuasjas *Coöperatieve Stremsel- en Kleurselfabriek vs. komisjon* tehtud otsuses, et kuna asutamislepingu II lisas sisalduvate mõistete kohta ei ole selgitavaid ühenduse õigusnorme ja kõnealuses lissas korratakse sõna-sõnalt Tollikoostöö Nõukogu nomenklatuuri rubriike, siis on lisa tõlgendamisel asjakohane viidata selle nomenklatuuri selgitavatele märkustele. Vastavalt selgitavatele märkustele ja nomenklatuuri kaubagrupile 43, rubriigile „Karusnahad ja kunstkarusnahad” kuuluvad nahad, eriti rebase- (rubriik 4301.60) ja naaritsanahad (rubriik 4302.11), kaubagruppi 43. Kuid kaubagruppi 43 ei mainita asutamislepingu II lisas. Järelikult ei saa määrust nr 26 kohaldada asutamislepingu II lisa alla mittekuuluva toote valmistamisele isegi juhul, kui tegemist on kõnealuse lisa alla kuuluva toote valmistamise kõrvalproduktiga (*Coöperatieve Stremsel- en Kleurselfabriek vs. komisjon*). Seega leiab Esimese Astme Kohus, et kuna loomanahku ja karusnahku ei mainita II lisas, mis sisaldab põllumajandustoodete ammendavat loetelu, siis ei saa neile kohaldada määruse nr 26 sätteid.

38 Seda järeldust ei saa kahtluse alla seada asjaolud, juhul kui need tõestataks, et (a) karusloomakasvatust peetakse Taanis põllumajandustegevuseks ja (b) karusloomakasvatajad on Taanis moodustanud ühistu, mille tegevus aitab kaasa nende eesmärkide saavutamisele, mis ühtivad asutamislepingu artiklis 36 mainitud ühise põllumajanduspoliitika eesmärkidega.

39 Sellest järeldub, et ainsa väite esimene osa, mis puudutab määruse nr 26 kohaldamist, on põhjendamatu.

2. *Hageja ühistustruktuuri ja ühistu eesmärkide mõju*

Osapoolte argumendid

40 Hageja ja menetluse astujad leiavad, et tõsiasi, et hageja on ühistu ja ühistu eesmärgid mõjutavad seda, kas asutamislepingu artikli 85 lõiget 1 saab kohaldada käesoleva menetluse aluseks olevatele asjaoludele.

41 Hageja väitel koosneb tüüpilise ühistu tegevus füüsilisest isikust ettevõtjatest talupidajate- ühistu liikmete- vahelisest koostööst, mille toel nende tooteid töödeldakse ühises ettevõttes ja/või turustatakse ühise ettevõtte kaudu (tootmis- või turustusühendused) või ostetakse ühiselt esmatootmiseks vajalikke tooteid (ostuühendused). Seega võimaldab ühistu vorm säilitada peamise äritegevuse individuaalset või perekondlikku iseloomu seal, kus see on põhjendatud, ning kasutada ühist ettevõtet teenuste puhul (ost, müük, tehniline abi, jne.), mida liikmed ei saa üksinda pakkuda, mis võimaldab seega toodangut suurendada, selle kvaliteeti parandada, tugevdada konkurentsi, vähendades sellega hindu, aidates samal ajal parandada põllumajandusega tegeleva elanikkonna elutingimusi. Hageja rõhutab, et enamikes ühistutes tähendab liikmelisus ühistut puudutavate teatud kohustuste täitmist, millest olulisemad on järgmised: liikmed peavad müüma oma tooteid ühistu kaudu, nad võivad ühistust lahkuda ainult peale kindlaksmääratud etteteatamisperioodi ning lahkumise korral võidakse kohaldada sanktsioone. Hageja arvates on need kohustused vajalikud ühistu (millel on väga väike omakapital) rahastamiseks ning selleks, et kaitsta ühise tegevuse jätkamisel kõikide liikmete huvisid. Lisaks sellele tähendavad liikmete ja ühistu vahelised ühised huvid ja ühtekuuluvus ning õiglus, millel ühistu põhineb, seda, et liikmed peavad hoiduma tegutsemast vastuolus ühistu huvidega, nt aktiivsest osalemisest konkureerivas ühenduses. Hageja tuletab meelde, et ühistu liikmete majanduslikud õigused määrab ühistu kaudu teostatud müük, mitte ühistusse investeeritud kapital ning „üks isik, üks hääl” reegel on oluline ühistu kontekstis.

42 Koostöö põhimõtete ja asutamislepingu konkurentsieeskirjade vahelise seose osas leiab hageja, et organisatsioon, mis oma tegevuses juhindub sellistest põhimõtetest, ei riku konkurentsieeskirju. Kohtuasjas *Coöperatieve Stremsel- en Kleurselabriek vs. komisjon* tehtud otsusest ja eriti Prantsuse valitsuse märkustest kõnealuses kohtuasjas ilmneb, et „põllumajanduskoostöö eeldab soodussidemete sõlmimist nii talupidajate endi vahel kui ka talupidajate ja ühistu vahel” (vt lõige 22) ilma et kõnealused eeskirjad oleksid põhimõtteliselt vastuolus artikli 85 lõikega 1. Selleks, et hinnata, kas need on vastuolus, peab hageja arvates hindama praktiliselt iga kohustust, mille ühistu oma liikmetele paneb.

43 Hageja peab ennast tüüpiliseks ühistuks tavapärasel mõistes, kuna see ühendab mitmeid väikesi perekarusloomakasvatasi, et lahendada ostu, kvaliteedikontrolli, haiguste tõrje, valmistoodete turustamise, uurimise ja arendamisega seotud ühiseid probleeme.

Hageja selgitab, et otsustas ühistu vormi kasuks nii ajaloolistel põhjustel, kuna Taanis on põllumajandusega seotud tegevus traditsiooniliselt organiseeritud ühistutena ning karusloomakasvatus on arenenud välja põllumajandusest, kui ka majanduslikel põhjustel, sest see on võimaldanud säilitada pereettevõtete vormi karusloomakasvatases. See, et karusnahku

müüakse oksjonil, ei muuda tegevust erinevaks teistest tüüpilistest ühistutest, sest oksjonil müüakse ka paljusid teisi põllumajandustooteid.

Karusnahkade puhul on asjaomane turg maailmaturg ning kogu hulgimüük toimub oksjonitel, mis on olulise tähtsusega hinnakujunduses. Ainult sel viisil saavad karusloomakasvatajad valmistada parima võimaliku kvaliteediga nahku ning luua turu, kus valitud tooteid saab müügiks pakkuda paljudele ostjatele tingimustes, mis võimaldavad kehtestada hindu mõistlikul viisil.

Hageja leiab, et karusnahkade turg on täielikult avalik, sest tema korraldatud oksjonid on avatud nii DPF-i liikmetele kui ka mitteliikmetele. Lisaks sellele võivad liikmed müüa kogu oma toodangu või osa sellest muude müügikanalite kaudu. Hageja väidab, et erinevalt teistest ühingutest mitmetes liikmesriikides, ei ole hageja kunagi nõudnud oma liikmetelt toodete turustamist hageja kaudu; liikmed peavad nõustuma piiratud kohustusega tarnida karusnahku ühistule ainult juhul, kui nad saavad hagejalt teatud teenuseid (hädaabi, noorloomade eest avansi maksmine, jne.)

44 Selles osas juhib komisjon tähelepanu sellele, et hageja eesmärk ei ole mitte ainult liikmete huvide eest hoolitsemine suhetes ametivõimudega ja muude äri sektoritega, vaid liikmete toodetud ja töödeldud karusnahkade müümine. Oksjonimüük moodustab väga suure osa hageja tegevusest ning seetõttu ei saa seda võrrelda põllumajandusühistu tegevusega. Lisaks sellele rõhutab komisjon, et kohtuasjas 61/80: Coöperatieve Stremsel- en Kleurselfabriek vs. komisjon ei käsitletud tegelikult nende põllumajandusühistute positsiooni, millele Prantsuse valitsuse märkustes on viidatud (vt otsuse lõige 25). Komisjon leiab, et Prantsuse valitsus soovis kõnealusel juhul tähelepanu pöörata arvukate väikeste kohalike ühistute olemasolule põllumajandussektoris, mis arvatakse kuuluvat määruse nr 26 artikli 2 alla. Selles ei ole küsimus käesolevas kohtuasjas. Esiteks ei kuulu kõnealune toode asutamislepingu II lisa alla. Teiseks ei ole hageja väike kohalik ühistu vaid ühistu, millel on väga oluline koht kõnealusel turul. Lisaks märgib komisjon, et ettevõtja mõiste asutamislepingu artikli 85 tähenduses ei ole seotud kindlate õiguslike vormidega ega viisiga, kuidas on reguleeritud omandisuhted (vt nt Euroopa Kohu 16. detsembri 1975. aasta otsus liidetud kohtuasjades 40/73–48/73, 50/73, 54/73–56/73, 111/73, 113/73 ja 114/73: Suiker Unie jt vs. komisjon, EKL 1975, lk 1663 ja eelnimetatud kohtuasjas Coöperatieve Stremsel- en Kleurselfabriek vs. komisjon 25. märtsil 1981. aastal tehtud otsus).

45 Belgia valitsuse arvates on turumajanduses ühistu teatud ettevõtte vorm sõltumatutest majandusüksustest koosneva ettevõtte ja sellise ettevõtte vahel, kus kõik majandusüksused on ühendatud. Ühistu põhiomadus on ühistu ja selle liikmete kahepoolne suhe. Ühistu liige on

selle teenuste kasutaja ja toodete tarnija ning ühtlasi kapitali investeerija. Liitudes ühistuga saab isik kasutada selle soodustusi. Seetõttu on peaks liige kohustuma mitte tegutsema samaaegselt ja konkureerides kõnealuse ühistuga, korraldades konkureerivat müüki. Ühistuliikumise põhimõtteid ei tohiks käsitleda asutamislepingu artikli 85 lõikega 1 vastuolus olevatena. Liites väikesi majandusüksusi, on ühistu koondumise vorm, mis soodustab reaalsel konkurentsi. Klauslid, millele otsuses viidatakse, kuuluvad koostöö aluspõhimõtete hulka. Belgia valitsus leiab, et konkurentsieeskirju tuleks kohaldada, võttes arvesse turu tegelikkust. Euroopa Kohus on 25. oktoobri 1977. aasta otsuses kohtuasjas 26/76: Metro v. komisjon (EKL 1977, lk 1875) tunnistanud, et konkurentsi iseloom ja tugevus võivad varieeruda. Viidates kohtujurist Reischli ettepanekutele kohtuasjas 138/79: Roquette Frères vs. nõukogu, EKL 1980, lk 3333 ja kohtuasjas Maizena vs. Nõukogu, EKL 1980, lk 3393, kus ta leidis, et põllumajanduse valdkonnas on konkurentsieeskirjade kohaldamisala suhteline, leiab Belgia valitsus, et asutamislepingu artiklis 39 kehtestatud eesmärgid peab arvestama selle kaalumisel, kas põllumajandusühistu on täitnud konkurentsieeskirju.

46 Taani valitsus väidab, et käesolevas kohtuasjas on tõstatatud ühenduse konkurentsieeskirjade ja ühistuliikumise vahelist suhet puudutavaid põhimõttelisi küsimusi. Taani valitsus märgib, et erinevalt piiratud vastutusega äriühingu põhikapitalist sõltub ühistu põhikapital liikmete arvust ja iga liikme ja ühistu vahelisest käibest. Ühistu põhineb vabadusel ühineda ja vabadusel ühistust lahkuda. Ühistu kasum jaotatakse liikmete vahel proportsionaalselt nende ja ühistu vahelise käibega, mitte proportsionaalselt kapitaliga, mille nad võivad olla investeerinud. Kõikidel liikmetel on ühesugune hääleõigus sõltumata nende kapitaliosalusest. Seega on ühistu eesmärk luua tingimused vabatahtlikuks tulunduslikuks koostööks liikmete huvides. Ühistustruktuur mõjutab otseselt liikmete õigusi ja kohustusi. Selle tulemusel peaks iga liige järgima õiglast kaubandustava suhetes ühistuga, s.t. teiste liikmetega ja liikmed kohustuvad mitte toimima otseselt ühistu huvide vastu.

47 Taani valitsuse arvates aitab ühistuliikumine saavutada ühise põllumajanduspoliitika eesmärgid asutamislepingu artikli 39 tähenduses. Tunnistades, et hageja tegevus ei kuulu määruse nr 26 kohaldamisalasse, kuna see ei ole põllumajanduslik tegevus asutamislepingu tähenduses, sest asutamislepingu II lisas olev loetelu ei sisalda karusnahku, rõhutab Taani valitsus siiski, et antud määruses on kirjeldatud suhte iseloomu, mis peaks valitsema ühise põllumajanduspoliitika ja ühenduse konkurentsieeskirjade vahel, ning seega peaks arvesse võtma põllumajandusliku tootmise eritingimusi ning eeliseid, mis kaasnevad ühistu kasutamisega organisatsioonivormina. Seega ei riku mitmete inimeste vahel sõlmitud leping ühistu asutamiseks asutamislepingu artikli 85 lõiget 1.

48 Taani valitsuse arvates on DPF tüüpiline põllumajandusühistu. Kuigi DPF on väga märkimisväärse käibega ettevõtte, moodustub see siiski mitmest väikesest ja keskmise

suurusega tootjast. Seetõttu on olukord erinev sellest, milline see oli kohtuasjas Coöperatieve Stremselfabrik vs. komisjon. DPF-i eeskirjad ainult kajastavad liikmete ja ühistu vahel sõlmitud sidemeid, mis on vajalikud selleks, et ühistu oleks efektiivne ning saaks maailmas edukalt konkureerida, mis on ühenduse konkurentsiolekordis hädavajalik .

Esimese Astme Kohtu hinnang

49 Esimese Astme kohus meenutab esiteks, et asutamislepingu artiklit 85 kohaldatakse kõikidele ettevõtjate vahelistele lepingutele, ettevõtjate liitude otsustele ja kooskõlastatud tegevusele, mis võivad mõjutada liikmeriikide vahelist kaubandust ja mille eesmärk või tagajärg on konkurentsi takistamine, piiramine või moonutamine ühisturul.

50 Esimese Astme Kohus leiab esiteks, et DPF-i peab käsitlema ettevõtjana asutamislepingu artikli 85 tähenduses nagu ilmneb eelmainitud vastusest ainsa väite esimesele osale, mis puudutab määruse 26 kohaldamist. Ühenduse konkurentsioiguse raames hõlmab ettevõtja mõiste igat üksust, mis tegeleb majandustegevusega (23. aprilli 1991. aasta otsus kohtuasjas C-41/90: Hoefner ja Elser (EKL 1991, lk I-1979), sõltumata tema õiguslikust vormist, ja avalike karusnahaoksjonite korraldamine on majandustegevus. See, et DPF on Taani seaduste alusel tegutsenud ühistu, ei saa mõjutada selle tegevuse majanduslikku laadi. Teiseks leiab Esimese Astme Kohus, et DPF-i võib käsitleda ka ettevõtjate ühendusena, sest oma eeskirjade 4. paragrahvi punkti 1 sõnastuse kohaselt on selle eesmärk ühendada mitte ainult füüsilisi isikuid, vaid ka piiratud vastutusega äriühinguid, täisühinguid ja mistahes muus vormis ettevõtteid, mis oma laadilt arendavad samuti majandustegevust.

51 Järgmisena tuleks kaaluda hageja ja menetluse astujate esitatud argumentide asjakohasust, mis puudutavad ühistu tegevust reguleerivate põhimõtete ja ühenduse konkurentsieskirjade omavahelise vastavuse kontrollimist. Kuigi seda, et ettevõtja on asutatud teatud õiguslikus vormis ehk ühistu vormis, ei saa käsitleda konkurentsi piirava teguviisina, võib selline organisatsioonivorm sõltuvalt ühistu tegutsemiskeskonnast olla vahend ühistu liikmesettevõtjate kaubandusliku käitumise mõjutamiseks nii, et see piirab või moonutab konkurentsi sellel turul, kus need ettevõtjad arendavad oma majandustegevust.

52 Esimese Astme Kohus leiab, et igal ühistul võib sõltuvalt tegutsemiskeskonnast olla vähemalt kahesugune mõju konkurentsile. Esiteks mõjutab selline nagu käesolevas kohtuasjas käsitletav ühistu juba seda reguleerivate põhimõtete tõttu vaba konkurentsi tegevuses, mis vastab ühistu eesmärkidele, eelkõige sellepärast, et tuginedes koostööpõhimõtetele, võib selline ühistu sõltuvalt liikmesriigist erinevas ulatuses kõrvale hoida teistele

organisatsioonivormidele kohaldatavate siseriikliku õiguse sätete järgimisest. Teiseks, ühistu poolt liikmetele kehtestatud kohustused ja eriti need kohustused, mis on seotud „lojaalsusega ühistule”, millele tuginedes ühistu kehtestab oma liikmetele tavaliselt tarnimis- või hankimiskohustused neile tagatud eriliste soodustuste eest, mõjutavad nii ühistu majandustegevust kui ka konkurentsi liikmete endi ja liikmete ning kolmandate osapoolte vahel. Järelikult, kuigi ühistu olemasolust tingitud mõju hindamisel antud turule võib arvesse võtta kõnealuse ettevõtjate ühenduse vormi iseärasusi, peab seda kindlasti tegema asutamislepingu artikli 85 lõike 3 kohaldatavuse kontekstis. Seepärast ei ole hagejal ja menetlusse astujatel alust (a) väita, et ühistu majandustegevusele ei kohaldata põhimõtteliselt asutamislepingu artikli 85 lõiget 1 või (b) kinnitada, et ühenduse konkurentsieeskirjade kohaldatavuse tingimused ühistutes erinevad juba loomult teiste majandustegevuse korraldamise vormides kohaldatavatest tingimustest (vt 25. märtsi 1981. aasta otsus kohtuasjas 61/80 Coöperatieve Stremsel- en Kleurselabriek vs. komisjon). Vastasel juhul võiks iga liikmesriik anda eelisõigusi teatud majanduslikku organisatsioonivormi esindavat tüüpi ettevõtjatele ainult selleks, et võimaldada kõnealustel ettevõtjatel vältida ettevõtjatele kohaldatavate ühenduse konkurentsieeskirjade järgimist. Selle tagajärjeks oleks ettevõtjate võrdsuse rikkumine, mis oleks vastuolus ühenduse õiguskorra põhimõtetega.

53 Käesolevas kohtuasjas kinnitab seda järeldust eespool mainitud asjaolu, et hageja eeskirjad võimaldavad tegevliikmeteks lugeda mitte ainult füüsilistest isikutest loomakasvatajaid, vaid ka piiratud vastutusega äriühinguid, täisühinguid ja mistahes muus vormis ettevõtteid.

54 Samuti tuleb meenutada, et nagu Euroopa Kohus on 30. aprilli 1986. aasta otsuses liidetud kohtuasjades 209/84–213/84: Asjes jt, EKL 1986, lk 1425 ja 27. jaanuari 1987. aasta otsuses kohtuasjas 45/85: Verband der Sachversicherer v . komisjon, EKL 1987, lk 405, märkinud, kui asutamislepingus on kavatsatud jätta teatud tegevused konkurentsieeskirjade kohaldamisalast välja, siis on asjakohane erand sõnaselgelt ette nähtud. Seda on tehtud põllumajandustoodete tootmise ja nendega kauplemise osas asutamislepingu artikli 42 alusel. Esimese Astme Kohus leiab, et neid teatud tegevusvaldkondade kaalumisel kehtestatud põhimõtteid peaks analoogia põhjal kohaldama ka teatud ettevõtjate organisatsioonivormidele ja majandustegevuse korraldamise viisidele. On selge, et asutamislepingus ei ole ühtegi sätet selle kohta, et ühenduse konkurentsieeskirju peaks mitte järgima või nende kohaldamistingimusi peaks muutma ühistu vormis asutatud ettevõtjate puhul. Vajadusel võib neile ettevõtjatele, nagu teistelegi, kehtestada asutamislepingus sätestatud erandeid. Seda näiteks sellisel juhul, kui hageja tegevus oleks mainitud asutamislepingu II lisas ning kuuluks seega määruse nr 26 kohaldamisalasse, mis ei ole nii antud juhul nagu Esimese Astme Kohus on juba eespool sedastanud.

55 Kõigest eelnevast ilmneb, et hageja ja menetlusse astujate väide, et see, et hageja on ühistu ja tema eesmärgid ühistuna mõjutavad käesoleval juhul ühenduse konkurentsieeskirjade kohaldatavust, ei ole põhjendatud.

56 Järelikult on ainsa väite teine osa, mis puudutab hageja ühistustruktuuri ja ühistu eesmärkide mõju, põhjendamatu.

3. Asjaomase turu analüüs

Hageja argumendid

57 Hageja nõustub suuremalt osalt komisjonipoolse asjaomase turu määratlusega. Kuid hageja heidab komisjonile ette, et komisjon on eksinud turu toimimise analüüsimisel. Hageja väitel on karusnahaturg, kus peamised tooted on rebase- ja naaritsanahad, ülemaailmne turg. Karusnahkade transpordikulud on väikesed võrreldes nende väärtusega. Toomisega tegelevad paljud väikesed tootmisüksused. Töötlemata karusnahkade turul on umbes 1000 professionaalset ostjat, kes töötavad peamistele hulгимүүijatele ja tootjatele kolmekümnes erinevas riigis. Ostjad soovivad osta karusnahapartiisid, mis koosnevad suurest arvust sarnast tüüpi, suurust, sarnase kvaliteedi ja värviga nahkadest. Kõnealuseid nõudeid ei saa karusloomakasvataja üksinda täita. Ainult müügikeskused, kuhu karusnahad kogutakse, kus need sorteeritakse ja kokku sobitatakse, suudavad rahuldada ostjate nõudeid, saades samas nahkade eest kõrgeimat hinda. Karusloomakasvataja jaoks on turustuskanali valikul otsustava tähtsusega see, et ta saaks müüa oma tooted kõrgeimate hindadega. Mis puudutab ostjaid, siis müügikeskuste vaheline konkurents põhineb sortimendil, mida keskused suudavad pakkuda, nende usaldusväarsusel liigitamisel ja klienditeeninduse kvaliteedil, eriti õigete nahkade kiirel kohaletoimetamisel. Hageja väidab, et turu struktuuri analüüsist ilmneb, et praktiliselt võimatu on karusnahku efektiivselt müüa arvukate väikeste turustuskanalite või üksikisikutele suunatud otsemüügi kaudu. Peale selle müüakse eraisikust vahendajatele ainult väga väike osa maailma karusnahatoodangust ning seda ainult riikides, kus karusnahatoodangu hulk on nii piiratud, et sellel ei ole riigi majandusele mingit tähtsust.

58 Selle turu ja turustamiskanalite analüüsi alusel leiab hageja, et komisjon ei analüüsinud oma otsuse punkti 4 alapunktis i õigesti turu toimimist, kuna väljaspool oksjonisüsteemi müüakse karusnahku edasimüüjatele väga vähesel määral ning see ei mõjuta maailmaturu struktuure. Otsuse punktis 11 esitatud argument, et „Taani loomakasvatajatel on praktiliselt võimatu müüa eraviisiliselt teiste liikmesriikide ostjatele” ning punktis 12 esitatud

argument, et „liikmetelt on võetud erimüügi võimalus”, põhinevad karusnahaturu käsitlusel, mis ei vasta tegelikkusele.

Esimese Astme Kohtu hinnang

59 Esimese Astme Kohus leiab, et väite esimene osa, millele hageja tugineb, põhineb kõnealuse otsuse vääral tõlgendamisel. Otsuse punkti 4 alapunktis i komisjon vaid viitab sellele, et „karusnahad müüakse kas eraviisiliselt karusnahkade edasimüüjatele või sagedamini avalikel oksjonitel”. Samas punktis esitatud arvud vaid kinnitavad seda väidet ning kõnealuste arvude kaudu väljendatud protsendid vastavad täpselt hagiavalduses esitatud andmetele. Samuti ei ole hageja kunagi eitanud, et karusloomakasvatajad võivad turustamiskanalina kasutada eratehinguid. Järelikult väidab hageja ebaõigesti, et komisjon tugineb turu kirjeldamisel, vastupidiselt tegelikule olukorrale, väidetavalt liiga suures osas erimüügil võrreldes oksjonimüügiga. Seega ei teinud komisjon turu toimimise viisi hinnates faktiviga.

60 Sellest järeldeb, et ainsa väite kolmas osa, mis puudutab väidet, et asjakohast turgu on ebaõigesti kirjeldatud, on põhjendamatu

4. Hageja eeskirjade ja üldtingimuste vastavus asutamislepingu artiklile 85

61 Hageja on väite selle osa toetuseks esitanud neli kaebust. Esiteks väidab hageja, et tema eeskirjad ja üldtingimused ei ole vastuolus asutamislepingu artikli 85 lõikega 1. Teiseks heidab hageja komisjonile ette, et komisjon ei hinnanud neid klausleid selles kontekstis, kus neid kohaldatakse. Kolmandaks väidab hageja, et otsuses viidatud tingimuste mõju on igal juhul nii väike, et de minimis reegli kohaselt võib need jätta tähelepanuta. Lisaks väidab hageja oma repliigis, et asutamislepingu artikli 85 lõike 3 nõuded on täidetud ning komisjon oleks pidanud artikli 85 lõike 3 alusel rahuldama hageja taotluse kohaldada erandit.

62 Esimese Astme Kohus juhib tähelepanu sellele, et asutamislepingu artikli 85 lõike 1 kohaldamise eelduseks olevad konkurentsimeetused võivad tuleneda nii kõnealuse konkurentsi piirava tegevuse eesmärgist, ehk antud juhul ettevõtjate ühenduse moodustamise otsuse eesmärgist, kui ka selle mõjust turule. Konkurentsi tuleb hinnata tegelikus kontekstis, kus konkurents toimuks, kui ei oleks vaidlusaluseid klausleid (vt muu hulgas Euroopa Kohtu 30. juuni 1966. aasta otsus kohtuasjas 56/65: Société technique mini re, EKL 1966, lk 337 ja

Euroopa Kohtu 11. juuli 1985. aasta otsus kohtuasjas 42/84: Remia jt vs. komisjon, EKL 1985, lk 2545).

63 Seetõttu tuleks kontrollida vaidlusaluseid klausleid ükshaaval, et selgitada, kas need kuuluvad asutamislepingu artikli 85 lõike 1 keelu kohaldamisalasse ning juhul, kui see on nii, kas nende eeskirjade eesmärgiks või tagajärjeks olev mõju konkurentsile on piisavalt märkimisväärne ning juhul, kui see on nii, kas kõnealustele eeskirjadele võib kohaldada artiklis 85 lõikes 3 sätestatud erandit Enne seda on vaja analüüsida iga vaidlusaluse klausli mõju artikli 85 lõike 1 alusel. Esimese Astme Kohus märgib, et otsuses arvestatakse nelja klauslit: esiteks, konkurentsi keelustav klausel hageja eeskirjade 4. paragrahvi punkti 1 alapunktis f; teiseks, hädaabisüsteemi puudutavaid reeglite 5. paragrahv; kolmandaks, ainuõigusliku tarnimise kohustused, millest sõltub, kas DPF-i liige saab noorloomade eest avanssi ja võib osaleda võistlustel, ning neljandaks, karusnahatoodete valmistamise kontrollimise tüüplepingu 5. paragrahv, mille kohaselt on keelatud karusnahatoodete valmistajal laos olevaid nahkasid esitleda kellelegi teisele peale DPA esindajate.

4.1. Klauslite konkurentsi piirav mõju

4.1.1. Hageja eeskirjade 4. paragrahvi punkti 1 alapunktis f sisalduv väidetavalt konkurentsi keelustav klausel ja selle klausli kohaldamisega seotud kooskõlastatud tegevus

64 Otsuses väidetakse, et DPF-i eeskirjade 4. paragrahvi punkti 4 alapunktiga f rikutakse asutamislepingu artikli 85 lõiget 1, eriti seetõttu, et sellega kehtestatakse DPF-i liikmetele konkurentsi keelustav kohustus, eraldades Taani turu konkurentsist. Otsuse punkti 10 alapunktis i väidab komisjon, et „DPF-i eeskirjade 4. paragrahvi punkti 1 alapunktis kehtestatakse selle liikmetele konkurentsi keelustav kohustus. See kohustus keelab liikmetel eriti karusnahkade kogumist konkurentidele, takistades seega konkurentide pääsu Taani turule. Keelu konkurentsi piiravat mõju suurendab kooskõlastatud tegevus, mis seisneb selles, et liikmed ei saa karusnahku üldse konkurentidele edasimüügiks saata.”

65 DPF-i eeskirjade 4. paragrahvi punkti 1 alapunktis f sätestatakse järgmist:

„Ühenduse Dansk Pelsdyravlereforening liikmed jagatakse kolme rühma:

- tegevliikmed (esimene lõik);

...

Tegevliikmeteks loetakse kõiki isikuid ja inimeste rühmasid (piiratud vastutusega äriühing, täisühing, vms.), kes kasvatavad karusloomi ja on Dansk Pelsdyravlerforeningi kuuluva maakonna ühenduse liikmed,

- (e) (kes) kohustuvad mitte organiseerima või mõnel muul viisil toetama karusnahkade müüki, mis konkureerib Taani karusloomakasvatajate ühingu müügitegevusega”.

Osapoolte argumendid

66 Hageja väitel eeskirjade 4. paragrahvi punkti 1 alapunktis f, mis kehtestati 1946. aastal, kui hageja võttis üle oksjoniruumi ja alustas kauplemist DPA nime all, nõutakse ainult seda, et nad hoiduksid ühenduse müügitegevusega otseselt konkureerivast tegevusest. Seda näiteks sellisel juhul kui liige asuks tööle konkurendi juures selleks, et tegutseda kogumiskeskusena, müügiesindajana või konkurendi jaoks karusnahkade kogujana. Hageja eitab seda, et kõnealune klausel kujutab kohustust tarnida ühistule, kuna liikmed võivad täiesti vabalt valida müügikeskuse, kus oma karusnahku müüa, ilma et see mõjutaks nende liikmelisust. Hageja lisab, et selle klausli sisu on ühistu eeskirjadele iseloomulik.

67 Konkurentsile suunatud mõju osas kinnitab hageja, et vaidlusalune klausel ei tähenda, et Taani turg oleks konkurentsile suletud. Iga hageja konkurent võib karusnahkade ostmiseks, kogumiseks või vastuvõtmiseks tööle palgata ükskõik kelle peale DPF-i liikmete. Hageja vaidlustab komisjoni väite, et konkurentsi piiravat mõju suurendab kooskõlastatud tegevus, mis seisneb selles, et liikmed ei saa karusnahku konkurentidele edasimüügiks saata.

68 Lisaks tuleb hageja meelde, et 10. oktoobri 1985. aasta kirjas oli komisjoni selge arvamus, et vaidlusalune säte ei kuulu artikli 85 lõike 1 kohaldamisalasse. Põhjus, miks hageja ei täitnud kirjas esitatud nõuet lisada selgesõnaline klausel, et liikmed võivad müüa karusnahkasid teiste turustamiskanalite kaudu, oli see, et selline klausel oleks mittevajalik ja vastuolus Taani õiguslike tavadega, mis ühistute osas tugineb põhimõttel, et kõik, mis ei ole ühistuliikmetele otseselt keelatud, on lubatud.

69 Komisjon juhib kõigepealt tähelepanu sellele, et vaidlusalune klausel on sõnastatud väga laiatähenduslikult, mis annab aluse eeldada, et see sisaldab ühistule tarnimise kohustust. Komisjon lisab, et hageja keeldus täpsustamast selle klausli sõnastust. Peale selle toob komisjon esile, et eeskirjade 7. paragrahv annab hageja juhatuse liikmetele õiguse liige ühistust välja heita ja hageja on kasutanud seda õigust kahe liikme väljaheitmiseks, kes kogusid nahku HBA jaoks.

70 Teiseks leiab komisjon, et isegi juhul, kui eeskirjade 4. paragrahvi punkti 1 alapunkti f tõlgendatakse nii, et seal nõutakse ainult seda, et ühistuliikmed hoiduksid hageja oksjonimüügiga otseselt konkureerivast tegevusest, piirab see konkurentsi. Komisjoni arvates suurendab keelu konkurentsi piiravat mõju kooskõlastatud tegevus, mis takistab liikmetel nahkade tarnimist konkurentidele. Lisaks sellele väidab komisjon, et vaidlusalune klausel ei kuulu valdkonda, mille puhul komisjon ja Euroopa Kohus on leidnud, et konkurentsi keelustav klausel ei kuulu asutamislepingu artikli 85 lõike 1 kohaldamisalasse nende eriliste tingimuste tõttu, milles seda kohaldatakse (eelpool mainitud Euroopa Kohtu 11. juuli 1985. aasta otsus kohtuasjas 42/84: Remia jt vs. Komisjon).

71 Lisaks sellele, vastuseks 10. oktoobri 1985. aasta kirja puudutava argumendile väidab komisjon, et kõnealune kiri ei sisalda ilmselgelt komisjoni lõplikku otsust või enesele võetud kohustust (Euroopa Kohtu 15. mai 1975. aasta otsus kohtuasjas 71/74: Frubo vs. komisjon, EKL 1975, lk 563, punktid 19 ja 20). Komisjon juhib tähelepanu sellele, et vastuväidetest ja 15. mai 1985. aasta kirjast nähtub komisjoni ühene seisukoht, et vaidlusalune klausel piirab konkurentsi.

Esimese Astme Kohtu hinnang

72 Esimese Astme Kohus leiab, et arvestades osapoolte argumente, tuleb kontrollida ühelt poolt, kas vaidlusalune klausel sisaldab asutamislepingu artikli 85 lõikega 1 vastuolus olevat konkurentsi keelustavat kohustust nagu väidetakse otsuses, ning teiselt poolt, kas konkurentsi keelustava klausli kohaldamisega on kaasnenud sama artikliga vastuolus olev kooskõlastatud tegevus.

73 Küsimuses, kas vaidlusalune klausel sisaldab asutamislepingu artikli 85 lõikega 1 vastuolus olevat konkurentsi keelustavat kohustust, leiab Esimese Astme Kohus, et juba klausli sõnastusest nähtub, et DPF liikmed on kohustatud hoiduma hageja müügitegevusega otseselt konkureerivast tegevusest, kuigi see klausel ei sisalda ainuõigusliku tarnimise

kohustust. Lisaks sellele on hageja suulise menetluse käigus kinnitanud, et nagu otsuses sedastatakse, keelatakse selles klauslis ühistuliikmetel koguda karusnahku teisteks oksjonimüükideks peale hageja korraldatavate oksjonite. Seega ei tugine komisjoni seisukoht, et eeskirjade 4. paragrahvi punkti 1 alapunkt f sisaldab konkurentsi keelustavat klauslit, kõnealuse alapunkti väärar tõlgendamisel.

74 Euroopa Kohtu 11. juuli 1985. aasta otsusest kohtuasjas 42/84: *Remia jt vs. Komisjon* nähtub, et konkurentsi keelustav klausel võib kuuluda asutamislepingu artikli 85 lõike 1 kohaldamisalasse. Selleks, et hinnata, kas selline klausel kuulub artiklis 85 lõikes 1 kehtestatud keelu kohaldamisalasse, peab kontrollima, milline oleks konkurentsiolekord, kui seda klauslit ei eksisteeriks. Selleks, et sellisel klauslil oleks konkurentsi soodustav mõju, peab klausli lisamise eesmärk kaasa aitama vabale konkurentsile. Peale selle peab konkurentsi keelustav klausel olema vajalik ja proportsionaalne eesmärgi saavutamiseks.

75 Käesolevas kohtuasjas peab Esimese Astme Kohus kindlaks tegema, kas eeskirjade 4. paragrahvi punkti 1 alapunkti f tuleks käsitleda keelatusena muutuste tõttu konkurentsile, mis on selle klausli eesmärgiks või tagajärjeks, ning seetõttu peab kontrollima milline oleks konkurentsiolekord, kui seda klauslit ei eksisteeriks. Otsusest nähtub, et hageja eeskirjade ja üldtingimuste eesmärgiks või tagajärjeks olev konkurentsi piirav mõju asutamislepingu 85 lõike 1 tähenduses on suunatud eelkõige konkurentide vastu, mitte ühistu ja selle liikmete vahelisele suhtele.

76 Esimese Astme Kohus on juba sedastanud, et eeskirjade 4. paragrahvi punkti 1 alapunktis f keelatakse ühistuliikmetel koguda karusnahku muude ettevõtjate oksjonite jaoks peale hageja korraldatavate oksjonite. Kuid see tegevus koosneb lihtsalt nahkade kogumisest, ekspedeerimisest ja edasi toimetamisest teistele oksjonitele, mis ei nõua eriteadmisi, sest selles etapis ei toimu nahkade sorteerimist ega ühtesobitamist. Järelikult ei puuduta vaidlusalune klausel mitte ühtegi tegevust, millega karusloomakasvatavad saaksid tegeleda ainult ühistu abil või tänu kogemustele, mis nad on saanud ühistus. Seega keelab vaidlusalune klausel DPF-i liikmetel tegeleda tegevusega, millega nad saaksid tegeleda siis, kui seda klauslit ei eksisteeriks.

77 Esimese Astme Kohus leiab, et ühistuliikmete poolt nahkade kogumine kolmandate osapoolte jaoks ei ole hüpoteetiline võimalus, nagu nähtub HBA katsetest palgata tööle Taani karusloomakasvatavaid nahkade kogujatena eesmärgiga müüa neid oksjonitel, mida ta ise korraldab.

78 On tõsi, et hageja ja menetlusse astujad on väitnud, et ühistu liikmeks olemine eeldab tavaliselt teatud ühistuga seotud kohustuste täitmist ning on tavapärane, et liikmed kohustuvad müüma oma tooteid ühingu kaudu, sest ühistu omakapital on piiratud ja toodete müügi kindlustamine ühistu kaudu on vajalik ühistu tegevuse rahastamiseks ning teiste liikmete huvide kaitsmiseks ühistegevuse jätkamisel. Kuid on siiski tõsi, et üldise ja piiramatu iseloomu tõttu ning seega ebaproportsionaalsuse tõttu võrreldes eemärgiga, mida hageja käesolevas kohtuasjas saavutada püüab, kuulub see konkurentsi keelustav klausel, mille kohaselt on ühistuliikmetel keelatud koguda karusnahku hagejaga konkureerivate kolmandate osapoolte korraldatud oksjonimüükideks ning mis seega muudab, arvestades hageja väga tugevat positsiooni turul, kolmandatel osapooltel turulepääsu väga raskeks, asutamislepingu artikli 85 lõikes 1 kehtestatud keelu kohaldamisalasse. Kuigi hageja ja menetlusse astujate eelpool esitatud argumendid on olulised ja kaalutlemisväärsed, ei saa need seda järeldust muuta ning seega võib neid vajadusel arvesse võtta ainult kaaludes asutamislepingu artikli 85 lõike 3 alusel võimaliku erandi tegemist. PÕHJENDUSED JÄTKUVAD DOK:NR: 689A0061.1

79 Mis puudutab komisjoni 10. oktoobri 1985. aasta kirjal põhinevat argumenti, millest hageja arvates ilmneb, et eeskirjade 4. paragrahvi punkti 1 alapunkt f ei ole vastuolus asutamislepingu artikli 85 lõikega 1, siis leiab Esimese Astme Kohus, et kirjas sedastatakse ainult järgmist: „Praegu kaldun ma arvama, et esimene piirang ..., nimelt see, et liikmed ei või korraldada karusnahamüüki, mis võiks konkureerida Taani karusloomakasvatajate müügiga, ega toetada mingil viisil karusnahkade müüki, mis konkureeriks Dansk Pelsdyravlerforeningiga, ei tekita tõenäoliselt probleeme eeldusel, et see sisaldab sõnaselget sätet, et liikmed võivad müüa oma nahkasid teiste turustuskanalite kaudu.” Järelikult esitatakse selles kirjas ainult esialgne seisukoht ilma põhjaliku uuringuta; lisaks sellele sõltub antud seisukoht kõnealuste sätete muutmisest. Sel moel formuleerituna ei saanud see seisukoht anda hagejale alust eeldada, et komisjon ei võiks hiljem teha teistsugust otsust, ega tekitada mingeid hageja õiguspäraseid ootusi. Sellest järeldub, et 10. oktoobri 1985. aasta kirja tähendusel põhinev argument tuleb tagasi lükata.

80 Seega leiab Esimese Astme Kohus, et komisjon on õiguslikult piisavalt tõendanud, et hageja eeskirjade 4. paragrahvi punkti 1 alapunktis f sisalduv konkurentsi keelustav klausel, nagu hageja seda tõlgendab ja kohaldab, võib piirata konkurentsi asutamislepingu artikli 85 lõike 1 tähenduses.

81 Teiseks, mis puudutab otsuse punktis 10 alapunktis i tehtud järelduse põhjendatust, mille kohaselt „keelu konkurentsi piiravat mõju suurendab kooskõlastatud tegevus, mis seisneb selles, et liikmed ei saa karusnahku üldse konkurentidele edasimüügiks saata”, siis leiab Esimese Astme Kohus, et kooskõlastatud tegevuse mõiste määratlemiseks tuleb viidata

Euroopa Kohtu ja Esimese Astme Kohtu enda kohtupraktikale (vt kõige hilisem Esimese Astme Kohtu 10. märtsi 1992. aasta otsus kohtuasjas T-11/89: Shell vs. komisjon, EKL 1992, lk II-757), millest nähtub, et kohtupraktikas eelnevalt kehtestatud koordineerimise ja koostöö kriteeriume tuleb mõista EMÜ asutamislepingu konkurentsi puudutavate sätete mõtet silmas pidades, st et iga ettevõtja peab otsustama sõltumatult, millisel viisil ta kavatses ühisturul tegutseda.

82 Esimese Astme Kohus leiab siiski, et nagu hageja väidab, ei ole teavet ega asjaolusid, mille alusel saaks prima facie järeldada, et selline kooskõlastatud tegevus eksisteeriks ning, mis toetaks komisjoni eelmainitud väidet. Komisjon ainult mainib oma otsuses teatud tegevusi ilma neid kirjeldamata või viitamata sellele, milliste neile iseloomulike koordineerimise ja koostöö aspektide alusel võiks need tegevused eelmainitud kohtupraktika kohaselt kuuluda asutamislepingu artikli 85 lõikes 1 kehtestatud keelu kohaldamisalasse, ning lisaks sellele märgib komisjon ainult, et hageja keeldus seda küsimust selgitamast.. Mis puudutab neid argumente, mis komisjon esitas Esimese Astme Kohtule hiljem kirjalikes märkustes, siis tuleb tõdeda, et isegi oletades, et need parandaksid otsuse põhjendava osa pealiskaudsust, piirduks nendes ühest küljest siiski vaid teatud üldist laadi kaalutluste alusel kaudselt ja abstraktsel viisil tehtud järeldustega ja teisest küljest karusloomakasvatavate poolt HBA kaitsjale esitatud avalduste mainimisega, mis puudutavad kahe liikme ühistust väljaheitmist, kes olid väidetavalt kogunud nahkasid HBA jaoks, ning mõnede karusloomakasvatavate poolsete vaidlusaluse klausli erinevate tõlgendustega.

83 Seetõttu leiab Esimese Astme Kohus, et otsuse punkti 10 alapunktis i esitatud viide vaidlusaluse klausli kohaldamisega seotud väidetava kooskõlastatud tegevuse kohta tugineb olulistele valedele faktidele ja sellega rikutakse õigusnormi. Otsuse artikli 1 lõige 1 tuleb seega tühistada selles osas, kus artikli 1 lõike punkti 1 alapunktis a viidataks kooskõlastatud tegevusele, millega rikutakse asutamislepingu artikli 85 lõiget 1.

4.1.2. Hädaabisüsteemi puudutavate reeglite 5. paragrahv

84 Otsuse kohaselt rikutakse hädaabisüsteemi puudutavate reeglite 5. paragrahvi asutamislepingu artikli 85 lõiget 1 eriti seetõttu, et kõnealuse paragrahvi takistatakse konkurentide turulepääsu, sulgedes neile peamise tarneallika Taanis. Otsuse punktis 10 alapunktis ii järeldab komisjon, et kogu karusnahatoodangu tarnimist puudutava kohustusega, mis on hädaabisüsteemiga liitumise eelduseks, piiratakse DPF-i liikmete valikuvõimalusi teha sõltumatuid otsuseid oma müügipoliitika suhtes. Otsuse punkti 10 alguses tõdetakse, et vaidlusaluse klausli eesmärgiks või tagajärjeks on konkurentsi piiramine asutamislepingu artikli 85 lõike 1 tähenduses.

85 Hädaabisüsteemi puudutavate reeglite 5. paragrahvi, mille eesmärk on hüvitada DPF-i liikmetele loomataudi tagajärjel surnud loomade tõttu kantud rahaline kahju, on sõnastatud järgmiselt:

„kindlustatu kaotab õiguse hädaabisüsteemi hüvitisele, kui kindlustatu või tema esindaja

...

(d) on kahju esinemise aastal (15. augustist . 14. augustini) või sellele eelneval aastal müünud karusnahku teiste turustuskanalite kaudu peale Danske Pels Auktioneri, välja arvatud need nahad, mida karusloomakasvataja on varunud enda tarbeks;

...”.

86 Hädaabisüsteemi funktsioneerimist puudutavad reeglid põhinevad, hageja selgituste alusel, mida komisjon ei ole vaidlustanud, ja nii nagu nähtub DPF-i eeskirjadest, vastastikuse abi mehhanismil ning selle võib kokku võtta järgmiselt. DPF-i liikmeks olemine ei tähenda iseenesest, et ta on liitunud hädaabisüsteemiga, selle liikmeks on vaja eraldi registreeruda. Liikmed võivad igal ajal süsteemist lahkuda. Põhimõtteliselt ei või uus liige esitada hädaabi nõuet enne kui on möödunud aasta tema liikmeks registreerimisest. Hädaabi andmine on teisejärguline võrreldes mistahes kindlustusega, mille kindlustatu saab sama riski korral. Süsteemi finantseerib DPF, pidades kinni teatud osa igal aastal süsteemiga liitunud ühistu liikmete müügikontodele makstavatest summadest. Kuna liikmete müügikontodele kantav summa jaotatakse liikmete vahel proportsionaalselt nende poolt käesoleval aastal hageja korraldatud oksjonile müügiks tarnitud nahkade väärtusega, panustab iga süsteemiga liitunud liige süsteemi proportsionaalselt tema poolt tarnitud nahkade väärtusega. Kuna DPF-i eeskirjad sätestavad nii põhikapitali kui ka müügikontode kapitaliseerimise ja hädaabisüsteemi liikmed maksavad „liikmemaksu” erandlikult debiteerides oma müügikontod, siis võivad nad praktiliselt kasutada neid summasid, mis vastasel juhul kapitaliseeritaks. Järelikult selleks, et ühistuliikmete vahel säiliks võrdsus, makstakse nendele, kes on otsustanud süsteemiga mitte liituda, summa, mis võrdub süsteemiga liitunute müügikontodelt debiteeritud summaga.

Osapoolte argumendid

87 Hageja eitab väidet, et kõnealune klausel on konkurentsivastane. Hageja toob välja, et hädaabisüsteem, millega ühistuliikmed võivad vabalt liituda või mitte liituda ja kust nad võivad vabalt lahkuda, võeti kasutusele 1959. aastal, kui kindlustusseltsilt ei olnud võimalik mõistliku kindlustusmaks eest saada kindlustuskatet loomataudi ohu korral. See süsteem põhineb ühistuliikmete soovil tagada loomataudi korral ühine kindlustuskate vastavalt ühistusüsteemi põhimõttele. Hageja väidab, et hädaabisüsteemiga liitunud liikmete kohustus tarnida kogu karusnahatoodang ühistule kehtestati 23. oktoobri 1967. aasta otsusega ning see tulenes asjaolust, et karusloomakasvataja liitumine hädaabisüsteemiga ainult mõnede loomade osas on tehniliselt võimatu. Hädaabisüsteemi hüvitiste piiritlemine ainult teatud farmis kasvatatavate loomadega neid märgistades või mistahes muul viisil on füüsiliselt võimatu ning seega peaks see süsteem hõlmama kõiki antud farmis kasvatatavaid loomi.

88 Lisaks sellele leiab hageja, et hädaabisüsteemi hüvitiste piiramine ainult teatud loomadega antud farmis ei ole mitte ainult tehniliselt võimatu, vaid see võib olla lähtekohaks kuritarvitustele. Võttes arvesse süsteemi finantseerimise viisi, on selleks, et liige osaleks süsteemi rahastamisel proportsionaalselt oma tegevuse tegeliku mahuga, vältimatu see, et hagejaks oleva ühistu liige kaotab õiguse hüvitisele, mida ta vastasel juhul võiks nõuda, kui ta müüb osa oma farmi loomade nahku muude turustuskanalite kaudu peale hageja korraldatud avalike oksjonite. See, et ühistuliikmel võimaldataks saada süsteemist hüvitist ilma et temalt nõutaks samal ajal tarnida kogu karusnahatoodangut ühistule, tähendaks, et kõnealune liige saaks kindlustuskatte süsteemi rahastamise osalemata, mis oleks vastuolus just nende vastastikkuse ja ühtekuuluvuse põhimõtetega, mida hädaabisüsteem tegelikult kehastab. Hageja leiab, et kohustus tarnida kõik nahad ühistule võimaldab järjekindlalt kohaldada põhimõtet, et kõik süsteemi liikmed peavad võrdselt osalema selle rahastamisel.

89 Lisaks väidab hageja, et kuna komisjoni sekkumise tulemusel tühistas üldkoosolek 28. oktoobril 1988. aastal osanike ainuõigusliku tarnimise nõude, siis ei ole kindlustuskaitse erinevalt varasemast loomataudi korral enam terviklik, kui hädaabisüsteemiga liitunud liige ei ole kõiki oma nahkasid ühistule tarninud. Kui karusloomakasvataja ei ole seda teinud, siis määratakse loomataudi korral temale makstav hüvitis proportsionaalselt selle osaga liikme müügist, mis ta on teostanud ühistu vahendusel. Seega ei ole asjakohane võrrelda reegleid enne ja pärast 1988. aastal eeskirjades tehtud muudatust; tõsiasi, et komisjoni soovi kohaselt on hageja ainult praktilistel kaalutlustel võtnud kasutusele uue süsteemi, ei tähenda, et eelmine süsteem oleks olnud vastuolus asutamislepingu artikli 85 lõikega 1.

90 Lisaks kinnitab hageja, et põhjus, miks hädaabisüsteem on korraldatud eelmainitud viisil ja mitte nii, et karusloomakasvataja, kes soovib kindlustada oma loomad loomataudi vastu, maksab kindlustusmaksid iga looma pealt farmis, on see, et selline süsteem kuuluks

Taani kindlustust reguleerivate õigusaktide kohaldamisalasse ning hagejal ei ole õigust tegeleda kindlustustegevusega.

91 Hageja lisab, et võrdsuse põhimõtte süsteemne rakendamine ühistuliikmete vahel ei ole iseenesest konkurentsivastane ja selle tagajärjel on hageja ise ebasoodsas positsioonis võrreldes konkurentidega. Seda seetõttu, et hageja ei ole saanud suurematele karusloomakasvatajatele tagada soodsamaid tingimusi, nagu näiteks hinnaalandust või soodushinda, nagu seda teeks kindlustusselts. Järelikult on komisjoni väide, et vaidlusaluse ainuõigusliku tarnimise nõude tagajärjel takistatakse konkurentide pääsu Taani turule, vale, sest see klausel on, vastupidi, asetanud DPF-i ebasoodsamasse positsiooni võrreldes konkurentidega, eriti HBA-ga. HBA pakub kindlustussüsteemi, mille eesmärk on täpselt sama, mis hageja 1988. aasta skeemil, ja , mis on tasuta karusloomakasvatajatele, kes tarnivad 40% nahkadest HBA-le. Hageja kinnitab, et tema liikmed võivad vabalt liituda HBA kindlustussüsteemiga. Järelikult näitab sellise süsteemi olemasolu, mis tagab parema kindlustuskaitse riskide vastu kui hageja hädaabisüsteem, et see süsteem ei ole takistuseks konkurentide pääsul Taani turule. Seega on komisjon oma argumendis jätnud tähelepanuta olulise teguri, nimelt selle, et DPF-i poolt oma liikmetele tehtud pakkumine on ainult üks paljudest ettevõtjatele tehtud pakkumistest ja see on ettevõtjate otsustada, kas ja kuidas nad soovivad ennast kindlustada loomataudi tagajärjel loomade kaotamise vastu.

92 Lõpuks leiab hageja, et komisjoni väide, et ainuõigusliku tarnimise kohustuse vajalikkust puudutav põhjendus on oluline ainult asutamislepingu artikli 85 lõike 3 kohaldamise seisukohast, on vale. Kuid hageja arvab, et juhul, kui Esimese Astme Kohus peaks leidma, et vaidlusalune klausel kuulub artikli 85 lõikes 1 kehtestatud keelu kohaldamisalasse, siis tuleks seda klauslit pidada vajalikuks hädaabisüsteemi rakendamise seisukohalt ning seetõttu peaks keelu hageja suhtes tunnistama kohaldamatuks vastavalt asutamislepingu artikli 85 lõikele 3.

93 Komisjon väidab, et asjaolu, et liige võib vabalt otsustada kas liituda või mitte liituda hädaabisüsteemiga ei ole otsustava tähtsusega. Sellest, kas loomakasvataja saab või ei saa hagejaga lepingut sõlmida viimase poolt kehtestatud hädaabi saamiseks, ei saa järeldada, et kõnealune leping ei ole konkurentsi piirav. Välja arvatud teatud juhud, mis võivad kuuluda asutamislepingu artikli 86 kohaldamisalasse, otsustavad osapooled alati vabalt lepingu sõlmimise. See, mis komisjoni arvates vaidlust tekitab, on lepingu sisu, ehk antud juhul hädaabisüsteemiga liituvatele liikmetele kehtestatud ainuõigusliku tarnimise kohustus.

94 Selles osas väidab komisjon esiteks, et valikuvabaduse suuruse hindamiseks tuleb igal juhul arvesse võtta hageja eeskirjade 4. paragrahvi punkti 1. alapunkti f kohaldamisega seotud

kooskõlastatud tegevust, mille tulemusel peab liige, kes soovib kasutada ühistuliikme õigusi, müüma kõik oma karusnahad hageja korraldatud oksjonitel. Teiseks leiab komisjon, et otsustav põhjus, miks hädaabisüsteem rikub asutamislepingu artikli 85 lõiget 1 on see, et kõnealune süsteem põhineb ainuõiguse klauslil. Nagu nähtub 22. juuni 1983. aasta komisjoni määrustest (EMÜ) nr 1983/83 ja (EMÜ) nr 1984/83 asutamislepingu artikli 85 lõike 3 kohaldamise kohta ainuõigusliku turustuskokkuleppe liikide suhtes ja ainuõigusliku ostukokkuleppe liikide suhtes (EÜT 1983 L 173, lk 1 ja 5), on ainuõiguse ja ainuõigusliku turustamise kokkusobimatus asutamislepingu artikli 85 lõikega 1 „üldteada”.

95 Komisjon lisab veel, et kõnealune ainuõigusliku tarnimise kohustus piirab liikmete tegutsemisvabadust, kuna nad jäävad ilma võimalusest müüa oma nahku muude turustuskanalite kaudu peale ühistu. See ainuõiguse klausel mõjutab ka kolmandaid osapooli, sest jätab nad ilma võimalusest müüa enda korraldatud oksjonitel karusnahku, mis pärinevad hädaabisüsteemi kuuluvate DPF-i ühistuliikmete poolt kasvatatavate loomadelt. See on ainuõiguse klausli otsene tagajärg; sellega seoses viitab komisjon eelmainitud kohtuasjas *Frubo vs. komisjon* 15. mail 1975. aastal tehtud otsusele. Seega on kindlustustingimused, mida hagejaga konkureerivad ettevõtjad võivad DPF-i liikmetele pakkuda, ebaolulised.

96 Komisjon peab põhjendamatuks argumenti, mille kohaselt on kõnealused klauslid hädaabisüsteemi toimimiseks vajalikud. Komisjon leiab, et see argument ei puuduta mitte asutamislepingu artikli 85 lõike 1 kohaldamist, vaid artikli 85 lõike 3 kohaldamist. Äärmiselt keeruline on konkurentsipiirangu vajaduse hindamiseks kohaldada üheaegselt kahte kriteeriumit, ühte artikli 85 lõike 1 alusel ja teist artikli 85 lõike 3 alusel. Võttes arvesse artikli 85 ülesehitust, on loogiline, et hindamine viiakse läbi artikli 85 lõike 3 kohaldamise kaalumisel. Igal juhul leiab komisjon, et hädaabisüsteem koos ainuõigusliku tarnimise kohustusega, ei kuulu nende üksikute majandusharude hulka, mille kohta Komisjoni või Euroopa Kohtu praktikas on teatud asjaoludel sedastatud, et ainuõiguslik tarnekokkulepe ei kuulu asutamislepingu artikli 85 lõike 1 kohaldamisalasse (Euroopa Kohtu 28. jaanuari 1986. aasta otsus kohtuasjas 161/84: *Pronuptia*, EKL 1986, lk 353).

97 Lõpuks eitab komisjon, et hageja poolt kasutusele võetud kindlustussüsteemi tüüp eeldab liikmete kohustust tarnida karusnahku ainult ühistule. Uues süsteemis, mille hageja võttis kasutusele 1988. aasta oktoobris, sellist kohustust ei kehtestata. Lisaks sellele, tõsiasi, et need ühistuliikmed, kes ei osale süsteemis, neid on umbes 25%, saavad sama suured summad kui need, mis debiteeritakse nende ühistuliikmete müügikontodelt, kes on süsteemiga liitunud, näitab komisjoni väitel, et kõnealust süsteemi rahastatakse liikmete toodetud karusnahkade oksjonimüügiga ja süsteemi funktsioneerimiseks ei pea kõiki nahku nendel oksjonitel müüma.

Esimese Astme Kohtu hinnang

98 Esimese Astme Kohus juhib esiteks tähelepanu sellele, et kuigi otsuses leitakse, et hagejal on valitsev seisund kõnealusel turul, ei peeta vaidlusalust klauslit mitte asutamislepingu artikliga 86 vastuolus olevaks, vaid artikliga 85 vastuolus olevaks. Kuigi Euroopa Kohus on artikli 86 kohaldamise osas leidnud, et see, et ettevõtja seob ostjaid ainuõigust puudutava kohustusega, isegi juhul, kui ettevõtja teeb seda .ostjate nõudel, on vastuolus ühenduse konkurentsieeskirjadega (Euroopa Kohtu 13. veebruari 1979. aasta otsus kohtuasjas 85/76: Hoffmann-La Roche vs. komisjon, EKL 1979, lk 461 ja Euroopa Kohtu 3. juuli 1991. aasta otsus kohtuasjas C-62/86: AKZO vs. komisjon (EKL 1991, lk I-3359), puudutab see kohtupraktika ainult EMÜ asutamislepingu artiklit 86 ning seda ei saa üle kanda kõikidele juhtudele, kus kohaldatakse artiklit 85. Vastupidi komisjoni väitele, ainuõigust puudutavad kohustused, millest mõnede puhul võib kohaldada määruseid nr 1983/83 ja 1984/83, ei ole iseenesest vastuolus asutamislepingu artikli 85 lõikega 1. Kuigi komisjon järeltab määrusest nr 194/83, et ainuõigusliku tarnimise kuulub oma olemuselt artikli 85 lõikes 1 kehtestatud keelu kohaldamisalasse, peab juhtima tähelepanu sellele, nagu ka Euroopa Kohus on sedastanud, et kuigi asutamislepingu artikli 85 lõike 3 alusel erandi tegemine teatud kokkuleppe puhul eeldab selle tunnistamist, et kõnealune kokkulepe kuulub artikli 85 lõikes 1 sätestatud keelu kohaldamisalasse, ei tähenda see, et asutamislepingu artikli 85 lõikes 3 sätestatud grupierandi tegemise võimalusest võiks järeltada, et kõik kõnealusesse kategooriasse kuuluvad kokkulepped täidaksid tingimata iseenesest artikli 85 lõikes 1 sätestatud nõuded (Euroopa Kohtu 13. juuli 1966. aasta otsus kohtuasjas 32/65: Itaalia vs. nõukogu ja komisjon, EKL 1966, lk 389).

99 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt (vt kõige hilisem näide õlle ainuõigusliku tarnelepingu kohta Euroopa Kohtu 28. veebruari 1991. aasta otsus kohtuasjas C-234/89 Delimitis vs. Henninger Braeu, EKL 1991, lk I-935, vt ka eelmainitud 30. juuni 1966. aasta otsus kohtuasjas Société Technique Minière ja Euroopa Kohtu 11. detsembri 1980. aasta otsus kohtuasjas 31/80 L' Oréal vs. De Nieuwe AMCK, EKL 1980, lk 3775) peab ainuõigusliku lepingu hindamisel asutamislepingu artikli 85 lõike 1 alusel võtma arvesse majanduslikku olukorda, kus see leping võib mõju avaldada. Sõltuvalt kõnealuse turu tingimustest ja konkreetsetest turu toimimise tegelikest asjaoludest võib ainuõiguslik tarneleping, tagades tootjatele toodete müügi ja turustajatele tarnimiskindluse, tõhustada konkurentsi kõnealusel turul hindade ja klientidele pakutavate teenuste osas, aidates seega parandada nõudluse ja pakkumise vastastikkust toimet sellel turul.

100 Põhimõttes, et vaidlusaluse kohustuse mõju tuleb hinnata nendes tegelikes tingimuses, kus see mõju avaldab, ei saa erandit teha selle alusel, et kehtestatud kohustust põhjendatakse sooviga järgida nn. „ühistule lojaalsuse” põhimõtet. Selle põhimõtte eesmärgiks ega

tagajärjeks ei saa olla see, et ühistud, kes saavad kasu liikmetele kehtestatud ainuesindusklauslist, võivad sellega põhjendada artikli 85 lõike 1 eiramist.

101 Esimese Astme Kohus leiab, et enne tühistamist 1988. aasta oktoobris, nõuti hädaabisüsteemi puudutavate reeglite 5. paragrahvi punktis d kehtestatud klausliga, et liikmed, kes soovivad hageja organiseeritud hädaabi saada, peavad tarnima kõikide nende kasvatatud loomade nahad hagejale müügiks hageja korraldatud avalikel oksjonitel, vastasel juhul kaotaksid nad õiguse hädaabile. See kohustus puudutas nii selle majandusaasta müüki, mil kahju tekkis kui ka eelneva majandusaasta müüki.

102 Esimese Astme Kohus leiab, et nendest põhjendustest lähtudes tuleb hinnata, kas selle ainuõigusliku tarnimise kohustuse, mis kehtestati ühistuliikmetele, kes soovivad saada hüvitist hageja korraldatud hädaabisüsteemist, eesmärgiks on mõjutada konkurentsi ühisturul ja, *ex abundante cautela*, kas vaidlusalusel klauslil on konkurentsi piirav mõju asutamislepingu artikli 85 lõike 1 tähenduses. Kuid Esimese Astme Kohus ei pea käsitletava väite kontekstis, mis puudutab vaidlusaluse klausli hindamist ainult artikli 85 lõike 1 alusel, kaaluma, kas kõnealune klausel täidab asutamislepingu artikli 85 lõike 3 tingimusi.

103 Mis puudutab, esiteks, kõnealuse klausli eesmärgi hindamist, siis leiab Esimese Astme Kohus, et, nagu tuleneb Euroopa Kohtu kohtupraktikast, peab selleks, et tuvastada, kas kokkuleppe eesmärgiks on piirata konkurentsi, kontrollima kokkuleppe enda eesmäärke, võttes arvesse majanduslikku olukorda, kus kokkulepet tahetakse kohaldada (Euroopa Kohtu 28. märtsi 1984. aasta otsus liidetud kohtuasjades 29/83 ja 30/83: CRAM ja Rheinink vs. komisjon (EKL 1984, lk 1679, punkt 26). Antud asjaoludel leiab komisjon, et majandusliku olukorra analüüsiks tuleb kontrollida seda, mil määral vaidlusalune klausel, millega kehtestatakse ainuõigusliku tarnimise kohustus, moodustab osa hädaabisüsteemist ja ühistu toimimist puudutavatest üksikasjalikest reeglitest, ning mil määral võib see mõjutada Taani karusnahaturu toimimise tingimusi.

104 Vaidlusaluse klausli sisu ja selle mõju osas liikmete sõltumatusele otsuste tegemisel leiab Esimese Astme Kohus, et klausli tagajärjel on hädaabisüsteemiga liitunud takistatud toodete müük muul viisil peale hageja korraldatud oksjonite kahel majandusaastal, kusjuures periood, mille jooksul liikmetel on kindlustuskaitse on piiratud ühe majandusaastaga. Hageja ei ole millegagi põhjendanud kohustust, mille ta on kehtestanud ühistuliikmetele, kes soovivad saada hüvitist antud majandusaastal puhkenud loomataudi tõttu kantud kahju eest, ja mille kohaselt liikmed peavad tarnima mitte ainult kahju tekkimise majandusaastal müüdavad karusnahad, vaid ka sellele eelneval majandusaastal müüdavad karusnahad müügiks hageja avalikel oksjonitel. Selleks et hinnata selle kohustuse täpseid tagajärgi turu toimimise

tegelikele tingimustele, peab arvesse võtma seda pärssivat mõju, mis sellisel kohustusel paratamatult on süsteemiga liitunutele, kuna nad on teadlikud, et kui nad süsteemist lahkuvad, siis on neil oht jääda kindlustusest ilma loomataudi puhul, mis puhkeb sellel majandusaastal, mil nad peaksid süsteemiga uuesti liituma. Seega on argument, et ühistuliikmed saavad süsteemiga vabalt liituda või sellest lahkuda, igal juhul piiratud. Järelikult, vaidlusalune klausel, mis ei ole mitte mingil viisil vajalik hädaabisüsteemi ladusaks toimimiseks, aitab kaasa süsteemi ebaefektiivsusele, muutes seega ettevõtjate tegevuse jäigemaks, sest sellega piiratakse selgelt nende vabadust otsuste tegemisel.

105 Lisaks leiab Esimese Astme Kohus, et ühest küljest tõsiasi, et hageja muutis 28. oktoobril 1988. aastal oma eeskirju, mille tulemusel tühistati kõnealune ainuõigusliku tarnimise kohustus, ilma et ta oleks väitnud Esimese Astme Kohtu istungil, et sellega kaasnevad häired hädaabisüsteemis, ja teisest küljest tõsiasi, et hageja ise väitis, et HBA, kes on samuti kasutusele võtnud hädaabisüsteemi, ei nõua kindlustatutelt mitte kõigi oma karusnahkade, vaid ainult 40% karusnahkade tarnimist HBA-le müügiks, näitavad iseenesest, et seda tüüpi ainuõigusliku tarnimise kohustuse, nagu on vaidlusalune kohustus, kehtestamine ei ole organisatsioonile ja sellise süsteemi ladusa toimimise jaoks hädavajalik.

106 Hageja väidab, et liikmetele kehtestatud ainuõigusliku tarnimise kohustus on põhjendatud, sest karusloomakasvatajate ainult mõnede loomade kindlustamine on tehniliselt võimatu ning lisaks sellele on õiguslikult võimatu kehtestada „per capita” kindlustussüsteemi, sest Taani siseriiklike õigusnormide kohaselt ei ole hagejal õigust tegeleda kindlustustegevusega. Selles osas tuleb kõigepealt täpsustada, et hageja tunnistab, et erinevalt turul valitsevast olukorrast 1959. aastal, kui hädaabisüsteem kasutusele võeti, võivad ühistuliikmed teha isikliku kindlustuse loomataudi vastu, mida kinnitab ka reegel DPF-i eeskirjades, mille kohaselt on hageja makstud hüvitis alati teisejärguline võrreldes isikliku kindlustuse alusel saadud hüvitisega. Sellest nähtub, et hageja otsus pidada ülal hädaabisüsteemi, millega kaasnes ainuõigusliku tarnimise kohustus vähemalt kuni eeskirjade muutmiseni 28. oktoobril 1988. aastal, on tuginenud hageja valikul, millele ei ole mitte mingit seost ühistu ladusa toimimisega, ühest küljest kuna karusloomakasvatajad võivad nüüd kasutada teisi kindlustussüsteeme ning, teisest küljest, vastastikuse kindlustussüsteemi kasutuselevõtt loomataudi korral tekkivate kahjude hüvitamiseks ei sõltu üldse ainuõigusliku tarnimise kohustusest, millega seda võidakse seostada. Teiseks leiab Esimese Astme Kohus, at ühenduse õiguse ülimuslikkust arvestades, ei ole hagejal igal juhul õigust põhjendada asutamislepingu artikli 85 lõikes 1 kehtestatud kohustuste täitmata jätmist siseriiklike õigusnormide kohaldamisega (vt kõige hilisem Esimese Astme Kohtu 12. detsembri 1991. aasta otsus kohtuasjas T-30/89: Hilti vs. komisjon, EKL 1991, lk II-1439).

107 Sellest ilmneb, et kõnealune klausel, mille kohaselt hädaabisüsteemiga liitunud liikmetelt nõutakse kõikide oma loomakasvatusest pärinevate nahkade tarnimist ainult hagejale, hinnatuna majanduslikes tingimustes, kus seda kohaldatakse, piirab märkimisväärselt liikmete turul tegutsemise vabadust ning ei ole seotud hädaabisüsteemi ladusa toimimisega. Järelikult, arvestades selle klausli sisu ja mõju, tuleb tunnistada, et klausli eesmärk on konkurentsi takistamine, piiramine või moonutamine ühisturul, ning seega võib klausel kuuluda asutamislepingu artikli 85 lõikes 1 kehtestatud keelu kohaldamisalasse.

108 Teiseks, mis puudutab vaidlusaluse klausli konkurentsi piiravat mõju, siis märgib Esimese Astme Kohus esiteks, et kuigi kokkuleppe mõjusid ei pea arvestama, kui kokkuleppe eesmärk on tegelikult piirata konkurentsi, nagu on leitud antud juhul (vt. Euroopa Kohtu 30. jaanuari 1985. aasta otsus kohtuasjas 123/83: *BNIC vs. Clair*, EKL 1985, lk 391 ja eelnimetatud 27. jaanuari 1987. aasta otsus kohtuasjas 45/85: *Verband der Sachversicherer v. komisjon*), on siiski asjakohane kontrollida, kas kõnealuse klausli tagajärjeks on konkurentsi takistamine, piiramine või moonutamine ühisturul. Nagu märgib komisjon, asutamislepingu artikli 85 lõike 1 seisukohast ei ole klausli mõju puhul oluline mitte see, kas ühistuliikmed saavad või ei saa hädaabisüsteemiga vabalt liituda. Nagu otsuses sedastatud, on määrav see, kas hageja kehtestatud ainuõigusliku tarnimise kohustusel on konkurentsi piirav mõju nende ühistuliikmete suhtes, kelle otsustusvabadust see piirab, ja kolmandate osapoolte suhtes, kelle pääsu Taani turule sellega takistatakse.

109 Selles osas leiab Esimese Astme Kohus, et antud juhul nähtub toimikust, et vaidlusalusel ainuõigusliku tarnimise kohustusel on nendes majanduslikes tingimustes, kus seda kohaldatakse, konkurentsi vastane toime turule. Ühest küljest, nagu juba märgitud, on hagejal tugev positsioon loomanahkade müügiturul ja, teisest küljest on 75% hageja liikmetest liitunud hädaabisüsteemiga, mis, nagu juba täheldatud, muudab iseenesest ettevõtjate tegevuse jäigemaks. Seega on kõnealusel klauslil konkurentsi piirav mõju, mis raskendab hageja konkurentide pääsu kõnealusele Taani turule. Seega võib see kuuluda asutamislepingu artikli 85 lõikes 1 kehtestatud keelu kohaldamisalasse.

110 Esimese Astme Kohus järeltab, et kuna ta leidis, et hädaabisüsteemi puudutavate reeglite 5. paragrahvi punkti d eesmärgiks või tagajärjeks on konkurentsi piiramine ühisturul asutamislepingu artikli 85 lõike 1 tähenduses, siis ei tugine otsus olulistele valedetele faktidele ja sellega ei rikuta õigusnormi ega ole tehtud ilmset hindamisviga.

4.1.3. Ainuõigusliku tarnimise kohustused, mis on eelduseks noorloomade eest avansi saamiseks ja võistlustel osalemiseks

111 Otsuses on märgitud, et liikmetele kehtestatud kohustusega tarnida kogu oma toodang DPA-le müügiks (a) kui nad on saanud noorloomade eest avanssi, ja (b) soovi korral asuda osaleda võistlustel, rikutakse asutamislepingu artikli 85 lõiget 1 eriti seetõttu, et see takistab konkurentidel turulepääsu, kuna neile suletakse peamine karusnahkade tarneallikas Taanis.

112 Noorloomade eest avansi maksmise süsteem võimaldab DPF-i liikmetel saada avanssi, mis arvutatakse nii, et see kataks loomade toitmiskulud alates nende sünnist kuni vanuseni, mil neid võib tappa ja karusloomakasvataja saab nende nahad maha müüa. Noorloomade eest makstava avansi standardne taotlusvorm on DPF-i esitatud dokumentide kohaselt järgmine:

„Allakirjutanud Dansk Pelsdyravlerforeningi liikmena taotlen avanssi noorloomade eest.

...

Kinnitan, et nõustun sellega, et mulle makstakse noorloomade eest avanssi järgmistel tingimustel:

1. Olen Dansk Pelsdyravlerforeningi hädaabisüsteemi liige.
2. Kohustun tarnima kogu oma karusloomanahkade toodangu müügiks ettevõttele Dansk Pels Auktioner.

...".

113 Võistlussüsteem on ülesehitatud nii, et see õhutab karusloomakasvatajaid pidevalt oma karusnahatoodangut parandama, pannes neid üksteisega konkureerima ja võimaldades neil kasu saada parimatelt karusloomakasvatajatelt saadud kogemustest. DPF liige, kes soovib võistlusel osaleda, peab kinnitama, et ta on kõik oma toodetud nahad tarninud müügiks hagejate oksjonitel.

Osapoolte argumendid

114 Hageja täpsustab, et noorloomade eest avansi maksmise süsteem võeti kasutusele karusloomakasvatavate rahavoogude probleemide lahendamiseks ajavahemikul loomade sünnist kuni nende nahkade müümiseni. Kohustus tarnida hageja oksjonitele kogu selle aasta karusnahkade toodang, mil liige soovib saada avansi noorloomade eest, on ainus vahend hagejale kindlustamiseks, et liige maksab saadud avansi tagasi. Taani õiguse alusel ei ole hagejal võimalik saada "eelisõigust" karusnahkadele. Kohustus kehtib ainult ühe aasta, mille määrab looduslik kasvutsüklil. See olukord on võrreldav enamike seda liiki lepingutega, mida tavaliselt kasutatakse põllumajandussektoris. Hageja juhib tähelepanu sellele, et kõikide toodetud nahkade tarnimise kohustuse rikkumist ei karistata DPF-st väljaarvamiseiga. Liikmeid ei karistata selle eest üldse, kui välja arvata see, et hädaabi saamise tingimused ei ole enam täidetud. Lisaks märgib hageja, et karusloomakasvataja, kellele on makstud avansi noorloomade eest, võib vabastada ennast kohustusest tarnida kogu toodang DPF-le, makstes saadud avansi tagasi. Kokkuvõttes leiab hageja, et noorloomade eest avansi maksmise reeglid ei ole vastuolus asutamislepingu artikli 85 lõikega 1.

115 Lisaks juhib hageja ainuõigusliku tarnimise kohustuse osas, mis on eelduseks võistlussüsteemis, tähelepanu sellele, et üks osalemise eeldusi on see, et tarnitakse miinimum arv nahkasid. Selleks, et anda täpne ülevaade, milliste karusloomakasvatavate toodang on parim, on vajalik kõikide toodetud nahkade tarnimise kohustus, et vältida seda, et karusloomakasvatavad saadavad ainult oma parimad nahad ja vähem kvaliteetsem toodangu osa jääks arvesse võtmata. Hageja leiab, et vastupidi komisjoni väidetele, ei oleks tehniliselt võimalik piirata nahkade tarnimise kohustust ainult teatud tüüpi ja värvi nahkadega.

116 Komisjoni väitel on noorloomade eest avansi maksmise süsteemis sisalduv ainuõiguse klausel vastuolus artikli 85 lõikega 1 selles osas, kus karusloomakasvataja kohustub tarnima hagejale kogu oma toodangu. See, et tarnimise kohustuse rikkumist ei karistata ühistust väljaarvamiseiga, ning, et karusloomakasvataja, kes on saanud noorloomade eest avansi, võib ennast kohustusest vabastada, makstes saadud avansi tagasi, on ebaoluline. Karusloomakasvataja peab ikkagi müüma kogu oma toodangu hageja oksjonitel, sest noorloomade eest avansi saamise eelduseks on see, et karusloomakasvataja on liitunud hädaabisüsteemiga. Lisaks märgib komisjon, et erinevalt tavalistest ostu-müügilepingutest ei puuduta kõnealune kohustus eelnevalt kindlaksmääratud kauba hulka, mis müüakse kokkulepitud hinnaga.

117 Võistlussüsteemi osas leiab komisjon, et osalejate kogu toodangu tarnimist puudutav kohustus on konkurentsi piiramine asutamislepingu artikli 85 lõike 1 tähenduses. Komisjoni arvates on selle mõju konkurentile märkimisväärne, sest pooled kõikidest karusloomakasvatavatest, tavaliselt kõige suuremad, üritavad selles osaleda.

Esimese Astme Kohtu hinnang

118 Esimese Astme Kohus märgib, et osapooled on nõus, et noorloomade eest makstava avansi saamine sõltub sellest, kas liige tarnib kogu selle aasta toodangu, mil ta avanssi saab, hagejale oksjonil müümiseks. On tõsi, et hageja on väitnud, et see kohustus on ainult vahend kindlustamaks seda, et liige maksab avansi tagasi, kuna Taani õiguse alusel ei ole hagejal võimalik saada "eelisõigust" karusnahkadele. Tagatise nõudmine avansi tagasimaksmise kindlustamiseks on põhimõtteliselt tõepoolest tavaline kaubandustava. Esimese Astme Kohus leiab siiski, et komisjon juhtis kohtuistungil õigustatult tähelepanu sellele, et nahkade hind on seitse korda suurem kui noorloomade eest makstav avansisumma ja DPF käsutab liikmete isiklikke kontosid. „Karusloomakasvatavate põhikapitali fondi eeskirja” artikli 8 eeleelviimases lõikes sätestatakse, et kui liige on DPF-le või DPA-le võlgu ükskõik millise summa ning muul viisil ei ole seda summat tagasi saada, siis võib selle summa kinni pidada selle liikme kapitalikontolt peale seda kui ta müügikonto on saldeeritud. Lisaks ilmneb DPF-i eeskirjade 7. ja 25. paragrahvist, et kui ühistule võlgu olev liige keeldub võlga tasumast ning kui võlgu olevat summat ei saa tagasi tavapäraste menetluste abil, siis on ühistul õigus liige ühistust välja arvata ja teha nõude tasaarvestus liikme müügi- ja kapitalikontodel olevate rahasummadega, kui summad on nendele kontodele tagastatud. Sellest järeldeb, et vastupidiselt hageja väidetele, ei ole hagejal selleks, et kindlustada noorloomade avansi tagasimaksmine, mingit vajadust nõuda rahalist lisatagatist, nagu näiteks kõnealune tarnekohustus. Selle kohustuse tagajärjeks on esiteks see, et noorloomade eest avanssi saanud liikmed ei saa täiesti iseseisvalt teha otsuseid oma müügipoliitika osas ning teiseks see, et hageja konkurentidel on raskem pääseda Taani turule. Seega leiab Esimese Astme Kohus, et noorloomade eest avansi maksmisega seotud ainuõigust puudutaval tingimusel on konkurentsi piirav mõju asutamislepingu artikli 85 lõike 1 tähenduses.

119 Mis puudutab argumente, et tarnekohustuse rikkumist ei karistata DPF-ist väljaarvamise ja, et noorloomade eest avanssi saanud karusloomakasvataja võib ennast sellest kohustusest vabastada, makstes avansi tagasi, siis märgib Esimese Astme Kohus, et selline praktika ei vähenda mitte mingil viisil kõnealusest klauslist tuleneva ainuõigusliku tarnimise kohustuse siduvust. Mis puudutab argumenti, mille kohaselt on kohustuse kehtivusaeg võrreldav enamike põllumajandussektoris sõlmitavate tavapäraste lepingutega, siis Esimese Astme Kohus rõhutab, et võrreldavate lepingute olemasolul teistel turgudel ei ole tähtsust selle hindamisel, kas kõnealune kohustus on tegelikus kontekstis oma loomult konkurentsi piirav, kuna kõnealuses võrdluses viidatakse võrdlusturust täiesti erinevatele turgudele. Mis puudutab asjakohast võrdlusturget, siis võib, vastupidi, tuletada meelde, et hagejal on väga tugev positsioon, mis võimendab vaidlusaluse klausli konkurentsi piiravat mõju.

120 Mis puudutab võistlustel osalemise reegleid, eriti osalejate kohustust tarnida kogu toodang müügiks hageja oksjonitel, siis leiab Esimese Astme Kohus, et "see tarnekohustus takistab võistlusel osalejatel kasutada muid müügikanaleid peale nende oksjonite. Seega võib sellel klauslil olla samadel eelnimetatud tingimustel konkurentsi piirav mõju.

121 Esimese Astme Kohus leiab, et põhjendamatu on ka hageja argument, et osalejad peavad tarnima kogu oma toodangu selleks, et oleks võimalik nõuetekohaselt hinnata kogu toodangu kvaliteeti, kuna selle eesmärgi täitmiseks ei ole vajalik, et auhinnasüsteemiga hõlmatud nahku müüdaks hageja kaudu. Sellel tegevusel ei ole midagi ühist kõnealuste nahkade kvaliteedi kontrollimisega.

122 Nagu juba märgitud, peab ainuõigusliku tarnimise kohustuse mõjude hindamisel arvestama majanduslikku ja sotsiaalset konteksti. Sellel kohustusel võib teistega kombineerituna olla konkrentsile kumulatiivne mõju (vt muuhulgas eelnimetatud Euroopa Kohtu 28. veebruari 1991. aasta otsus kohtuasjas Delimitis, lõige 14). Selles osas leiab Esimese Astme Kohus, et antud asjaoludel on auhinnasüsteemiga seotud ainuõigusliku tarnimise kohustus koos hädaabisüsteemis ja noorloomade eest makstava avansisüsteemis kohaldatavate ainuõigusliku tarnimise kohustustega iseenesest ja kumulatiivse mõju tõttu konkurentsi piiravad, kuna hageja konkrentidel on keerulisem turule pääseda, sest suur tarneallikas Taanis on nende jaoks suures osas suletud.

123 Seetõttu leiab Esimese Astme Kohus, et komisjon on õiguslikult piisavalt tõendanud, et liikmetele kehtestatud kohustus tarnida kogu toodang müügiks DPA-le juhul, kui liige (a) taotleb noorloomade eest makstavat avanssi ja (b) soovib osaleda võistlusel, võib piirata konkurentsi asutamislepingu artikli 85 lõike 1 tähenduses.

4.1.3. Karusnahatoodete valmistamise kontrollimise tüüplepingu 5. paragrahv

124 Otsuse 10 punkti alapunkt ii on sõnastatud järgmiselt:

„Karusnahatoodete valmistamise kontrollimise lepingus sisalduvad kogu toodangut puudutavate kohustustega piiratakse liikmete valikuvõimalust, takistades neil teha iseseisvaid müügipoliitikat puudutavaid otsuseid. Need takistavad konkrentide turulepääsu, sest neile suletakse peamine nahkade tarneallikas Taanis.”

Otsuse punktis 14 on sätestatud:

„Rikkumised algasid hiljemalt alljärgnevatel kuupäevadel:

...

(iv) karusnahatoodete valmistamise kontrollimise lepingus sätestatud 100% toodangu tarnimise kohustus – 1. jaanuar 1973.a.”.

125 Kohtutoimikust ilmneb, et karusnahatoodete valmistamise kontrollimise süsteem põhineb ühest küljest DPA koostatud karusnahatoodete valmistamise kontrollimise tüüplepingul ja individuaallepingute kogul, mis on sõlmitud DPA ja nende karusloomakasvatajate vahel, kes soovivad, et neile antaks karusnahkade tootmiskeskuse staatus. Individuaallepingud peavad vastama tüüplepingu sätetele. Karusnahkade tootmiskeskus, mida praktikas juhatab DPF-i liikmeks olev liige, on spetsialiseeritud keskus, kus ei valmistata mitte ainult oma loomade nahkasid, vai ka teiste karusloomakasvatajate nahkasid, kes ei soovi nahkasid ise valmistada või arvavad, et nad ei ole selleks võimelised. DPA kohustub teostama karusnahkade tootmiskeskuste üle pidevat järelevalvet.

126 Karusnahatoodete valmistamise kontrollimise tüüplepingu 5. paragrahvis on sätestatud järgmist:

„Karusnahatoodete tootmiskeskus kohustub hoolitsema ainult DPA huvide eest ja muuhulgas mitte esitlema enda toodetud või talle tarnitud nahkasid kellelegi teisele peale DPA esindajate. Karusnahatoodete tootmiskeskus kohustub mitte korraldama nahkade müüki või muul viisil edasitoimetamist teistele ostjatele või müügiorganisatsioonidele peale DPA.”

Osapoolte argumendid

127 Hageja leiab, et komisjoni otsuse punkti 10 alapunktis ii sisalduv viide „100% toodangu tarnimise kohustusele” on vale. Hageja väidab, et tema eesmärk on olnud õhutada võimalikult paljusid liikmeid ise nahku töötlemata, sest see on oluline osa tootmisest ning

muudab tootmise otstarbekamaks, samuti võimaldab see karusloomakasvatajatel oma kulusid miinimumini vähendada. Selleks, et õhutada karusloomakasvatajaid ise nahku töötlemata, antakse neile pidevalt abi, muuhulgas spetsialiseeritud kursuste kaudu. Karusnahatoodete valmistamise kontrollimise lepingu kohaselt kontrollib hageja töödeldud nahkade kvaliteeti kõnealustes karusloomakasvatustes, mis tegutsevad karusnahkade tootmiskeskustena enda arvel. Selline koostöö võimaldab karusnahkade tootmiskeskusele anda „professionaalse karusnahkade tootmiskeskuse” staatuse. Vastutasuks selle staatuse andmise eest kohustuvad karusnahkade tootmiskeskused mitte tegelema hageja oksjonimüügiga otseselt konkureerivate tegevustega DPF-i konkurentide vahendajana või ladustamiskeskusena. Karusnahatoodete valmistamise kontrollimise lepinguga liitunud karusnahkade tootmiskeskus võib valmistada karusnahkasid ükskõik kellele. Iga karusloomakasvataja võib oma loomad tappa, viia need karusnahkade tootmiskeskusesse ja need tagasi saada, selleks et neid ükskõik kus müüa.

128 Komisjon leiab, et karusnahatoodete valmistamise kontrollimise lepingu 5. paragrahv piirab DPF-i liikmete valikuvõimalusi ning takistab neil teha sõltumatuid otsuseid nende kavandatava müügipoliitika osas. Komisjoni väitel on selle klausli tagajärjeks see, et karusloomakasvataja, kes on oma loomad karusnahkade tootmiskeskusele nahastamiseks andnud, ei saa paluda keskusel esitleda neid hageja konkurentidele. Seoses sellega on oluline märkida, et mitte karusloomakasvataja ise ei palu nahkasid mitte esitleda ning kui ta paluks keskusel esitleda nahku potentsiaalsetele ostjatele, siis keeldutaks tema palve täitmisest vaidlusaluse klausli alusel. Komisjoni sõnul takistab see konkurentsivastane klausel karusloomakasvatajatel tarnida nahkasid teistesse avaliku pakkumise keskustesse peale hageja omade, kuna karusnahkade tootmiskeskus ei või esitleda oma tooteid teistele nendest huvitatud ostjatele või avaliku pakkumise keskustele. See raskendab märkimisväärselt nahkade tarnimist teistesse avaliku pakkumise keskustesse peale hageja oma ja suurendab mujal kehtestatud tarnimiskohustuse mõju. Komisjon väidab, et kuna DPF-i eeskirjades sisaldus juba konkurentsi keelav klausel, siis oli üleliigne korrata seda karusnahatoodete valmistamise kontrollimise lepingus, kuid hageja tegi seda siiski ning keeldus seda komisjoni nõudel tühistamast. Lisaks sellele, tõsiasi, et kõnealune klausel sisaldab kohustust, mis raskendab nahkade tarnimist teistesse avaliku pakkumise keskustesse peale hageja oma, kinnitab, et konkurentsikeelu piiravat mõju on suurendatud kooskõlastatud tegevusega, mis seisneb selles, et nahku ei tarnita hageja konkurentidele. Konkurentsipiirang puudutab kõiki karusloomakasvatajaid, kes lasevad oma loomi nahastada karusnahkade tootmiskeskuses, mis on karusnahatoodete valmistamise kontrollimise lepingu osapooleks, s.o. umbes 30% karusloomakasvatajatest 1984/1985 a. ja 20% karusloomakasvatajatest 1987/1988 a.

Esimese Astme Kohtu hinnang

129 Esimese Astme Kohus tuletab esiteks meelde, et 21. novembri 1991. aasta otsuses kohtuasjas C-269/90: Hauptzollamt Muenchen-Mitte vs. Technische Universität München, EKL 1991, lk I-5469, punktides 15 ja 14 leidis Euroopa Kohus järgmist:

"... „... sellises haldusmenetluses, mis on seotud keeruliste tehniliste hindamistega, peab komisjonil olema kaalutusõigus, et võimaldada komisjonil oma ülesandeid täita.

Kuid kui ühenduse institutsioonile on antud selline kaalutusõigus, siis on ühenduse õiguskorra poolt haldusmenetluses tagatud õiguste järgimine haldusvõimule veelgi põhjanevama tähtsusega. Nende tagatiste seas on muu hulgas pädeva institutsiooni kohustus hoolikalt ja erapooletult uurida antud asja asjaolusid, huvitatud isiku õigus ... saada piisavalt põhjendatud otsus. Ainult nii saab Euroopa Kohus kontrollida, kas kaalutusõiguse kohaldamise faktilised ja õiguslikud eeldused olid täidetud."

Asutamislepingu artiklis 190 sätestatud piisavalt täpse põhjenduse põhimõte on üks ühenduse õiguse aluspõhimõtetest, mille järgimist Euroopa Kohus peab kindlustama, esitades omal algatusel kohustuse täitmata jätmise kohta vastuväite (Euroopa Kohtu 20. märtsi 1959. aasta otsus kohtuasjas 18/57: Nold vs. Ülemamet, EKL 1959, lk 89 ja Esimese Astme Kohtu 28. jaanuari 1992. aasta otsus kohtuasjas T-45/90 Speybrouck vs. Parlament, EKL 1992, lk II-33).

Seetõttu peab kontrollima, kas otsus, mis tehti keeruliste majanduslike hinnangute kontekstis, võeti selles osas, mis puudutab karusnahatoodete valmistamise kontrollimise tüüplepingut, vastu eelnimetatud põhimõtteid järgides.

130 Esimese Astme Kohus leiab, et otsuse artikli 1 punkti 1 alapunktist d nähtub, et komisjoni arvates rikuvad karusnahatoodete valmistamise kontrollimise tüüplepingu 5. paragrahvis sätestatud kahte liiki keelud asutamislepingu artikli 85 lõiget 1: esiteks karusnahkade tootmiskeskustele kehtestatud keeld esitleda nahku teistele ostjatele peale DPA ja teiseks karusnahkade tootmiskeskustele kehtestatud keeld müüa või muul viisil toimetada nahku teistele ostjatele peale DPA.

131 Mis puudutab karusnahkade tootmiskeskustele kehtestatud keeldu esitleda nahkasid teistele ostjatele peale DPA, siis saab Esimese Astme Kohus vaid tõdeda, et otsuse resolütiivosa seda osa ei ole kuidagi põhjendatud ning komisjon on sellega seoses andnud ainsa selgituse kostja vastuses ja vasturepliigis. Kuid väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peavad põhjendused olema esitatud otsuses endas. Otsust ei või selgitada esimest korda alles

ühenduse kohtus pärast selle vastuvõtmist, välja arvatud siis, kui esinevad erakorralised asjaolud, mida käesolevas kohtuasjas ei ole (vt Euroopa Kohtu 26. novembri 1981. aasta otsus kohtuasjas 195/80: Michel vs. parlament, EKL 1981, lk 2861 ja Euroopa Kohtu 8. märtsi 1988. aasta otsus liidetud kohtuasjades 64/86, 71-73/86 ja 78/86 Sergio vs. parlament, EKL 1988, lk 1399 ja Esimese Astme Kohtu 20. märtsi 1991. aasta otsus kohtuasjas T-1/90: Pérez-Mínguez Casariego vs. komisjon, EKL 1991, lk II-143). Seega tuleb järeldada, et otsuse resolutiivosa selle osa kohta ei ole esitatud selliseid põhjendusi, mis seda toetaks, ning seetõttu tuleb resolutiivosa kõnealune osa tühistada.

132 Mis puudutab karusnahkade tootmiskeskustele kehtestatud keeldu korraldada nahkade müüki või neid muul viisil teistele ostjatele peale DPA edasi toimetada, siis saab Esimese Astme Kohus vaid tõdeda, et ainus otsuses esitatud põhjendus, mis võiks resolutiivosa seda osa toetada, on otsuse punkti 10 alapunktis ii ja punkti 14 alapunktis iv esitatud karusnahatoodete valmistamise kontrollimise tüüplepingus kehtestatud väidetav kogu nahatoodangut tarnimist puudutav kohustus. Esimese Astme Kohus leiab aga, et ei vaidlusaluse klausli sõnastuses ega hagejaks oleva ühistu tegevust reguleerivas praktilises korras ole kehtestatud sellist ainuõigusliku tarnimise kohustust, mida pealegi on ka komisjon kaudselt kuid nõutavalt selgelt tunnistanud enda kaitseks esitatud argumentides.

133 Mis puudutab eelmainitud karusnahatoodete valmistamise kontrollimise lepingu 5. paragrahvi sõnastust, siis leiab Esimese Astme Kohus, et selles paragrahvis iseenesest ei kehtestata ainuõigusliku tarnimise kohustust, olgu siis küsimus karusloomakasvatajatele esitatavas nõudes tarnida kõik oma karusnahad karusnahkade tootmiskeskustele või nõudes, et karusnahkade tootmiskeskused peavad kõik nende poolt töödeldud nahad tarnima hagejaks olevale ühistule müügiks ainult viimase korraldatud oksjonitel.

134 Sellele grammatilisele tõlgendusele saab kinnitust hagejaks oleva ühistu tegevust reguleeriva praktilise korra uurimisel. Hageja on väitnud, ilma et komisjon oleks sellele vastu vaieldnud, et iga karusnahatoodete valmistamise kontrollimise lepingu sõlminud karusnahkade tootmiskeskus võib valmistada nahkasid ükskõik kelle jaoks ja igal karusloomakasvatajal on õigus loomi tappa, need karusnahkade tootmiskeskusesse viia ja need seejärel tagasi saada, selleks et müüa need eratehingutes nahkade hulgimüüjatele või hageja konkurentidele nende korraldatud oksjonitel müümiseks (vt eespool punkt 127). Lisaks tuleb meelde tuletada, et Esimese Astme Kohus on juba leidnud, et kuigi hageja eeskirjade 4. paragrahvi punkt 1 alapunktis f nõutakse DPF-i liikmetelt, et nad hoiduks hageja müügitgevusega otseselt konkureerivast tegevusest, ei sisalda see ainuõigusliku tarnimise kohustust, vaid selle peamine tagajärg on see, et sellega keelatakse kõikidel ühistuliikmetel koguda nahkasid teisteks oksjonimüükideks peale hageja korraldatavate oksjonite (vt eespool punkt 73).

135 Seda järeldust kinnitavad pealegi komisjoni vastuses ja vasturepliigis esitatud argumendid, kus kostja leiab ainult, et vaidlusalune klausel piirab konkurentsi ja suurendab mujal kehtestatud tarnekohustuste mõju, kuid ei väida, et karusnahatoodete valmistamise kontrollimise lepingu 5. paragrahv sisaldaks ainuõigusliku tarnimise kohustust.

136 Seega on ekslik ainus otsuse põhjenduse osa, mis võiks vajalikul määral toetada resolutiivosa artiklis 1 punktis 1 alapunktis d esitatud järeldust, et karusnahkade tootmiskeskustele kehtestatud keeluga organiseerida müüki või muul viisil edasitoimetamist teistele ostjatele peale DPA rikutakse asutamislepingut.

137 Kõigest eelnevast tuleneb, et otsuse artikli 1 punkti 1 alapunkt d tuleb tühistada, ilma et oleks vaja kaaluda, kas kõnealuse klausliga piiratakse konkurentsi või suurendatakse teiste mujal hageja eeskirjades sätestatud ainuõigusliku tarnimise kohustuste mõju, kuna komisjon ei esitanud seda argumenti mitte otsuses, vaid esimest korda alles Esimese Astme Kohtus. Lisaks ilmneb kõigest eelnevast, et komisjon ei süüdistanud oma otsuses hagejat mitte mingis muus kooskõlastatud tegevuses peale selle, mis on seotud DPF-i eeskirjade 4. paragrahvi punkti 1 alapunktiga f, mille kohta on Esimese Astme Kohus teinud juba otsuse punktis 83. Seega leiab Esimese Astme Kohus, et nagu hageja õigustatult nõuab, peab tühistama artikli 1 punkti 1 selles osas, kus viidatakse kooskõlastatud tegevusele, millega rikutakse asutamislepingu artikli 85 punkti 1.

4.2. Mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele ja märgatav mõju konkrentsile

138 Komisjon leiab otsuses, et liikmesriikide vahelist kaubandust mõjutatakse selles osas, et DPF-i eeskirjade 4. paragrahvi punkti 1 alapunkti f ja kogu nahatoodangu tarnimise kohustuse, millest sõltub, kas DPF-i liige saab noorloomade eest avantsi ja võib osaleda võistlustel, eesmärgiks või tagajärjeks on piirata konkurentide pääsu turule, asutades Taanisse de facto naaritsa- ja rebasenahkade tarne- ja müügi monopol. Otsuse kohaselt on sellisel viisil tegeliku konkurentsi piiramine või kõrvaldamine toonud kaasa ühisturu osadeks jagamise, kuna DPF-i konkurendid ei pääse tegelikult Taani turule ning sellel on märgatav mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele, pidades silmas karusnahkade sektori tähtsust Taanis, mille osakaal moodustab 27% maailma naaritsanahatoodangust.

Osapoolte argumendid

139 Hageja väidab, et kõnealustel klauslitel on liikmesriikidevahelisele konkurentsile ja kaubandusele nii minimaalne mõju, et selle võib de minimis reegli kohaselt tähelepanuta jätta. Ükski karusloomakasvataja ei saa mõjutada pakkumist ja seega ka hindu.

140 Komisjon, viidates Euroopa Kohtu 25. veebruari 1986. aasta otsusele kohtuasjas 193/83, *Windsurfing International vs. Komisjon*, EKL 1986, lk 661, väidab, et kõnealused klauslid takistavad ühistuliikmetel osa oma toodangust teistesse liikmesriikidesse müügiks saata. Tsiteerides otsust kohtuasjas *Coeoperatieve Stremsel- en Kleurselfabriek vs. komisjon*, punkt 13, väidab komisjon, et kõnealusest klauslist tuleneva konkurentsi piiranguga takistatakse konkurentsi oksjone korraldavate ettevõtjate vahel. See, et nendel klauslitel on ka teised eesmärgid, ei ole oluline. Komisjon märgib, et HBA on saanud palju suuremal hulgal teistes Põhjamaades toodetud nahku kui Taanis toodetud nahku. Samuti juhib komisjon tähelepanu sellele, et Taani naaritsanahad moodustavad 72% ühenduse toodangust ja hageja käive ületab oluliselt 200 miljonit eküüd.

Esimese Astme Kohtu hinnang

141 Selleks, et hinnata asutamislepingu artiklis 85 punktis 1 sätestatud keelu kohaselt konkurentsi piiravat mõju, mis võib tuleneda kõnealustest klauslitest, millel Esimese Astme Kohtu arvates võib selline mõju olla, on asjakohane kaaluda, kas nendel klauslitel on piisavalt märkimisväärne mõju ühendusesisesele kaubandusele, teisisõnu on eriti vaja kontrollida, kas on „kõigi asja mõjutavate faktiliste ja õiguslike asjaolude põhjal ette näha”, et kõnealustel klauslitel „võib olla otsene või kaudne, tegelik või potentsiaalne mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele” (Euroopa Kohtu 30. juuni 1966. aasta otsus kohtuasjas *Société Technique Minière*). Seega tuleb kaaluda, kas kõnealused klauslid toovad kaasa ühisturu osadeks jagamise, kuna DPF-i konkurendid ei pääse tegelikult Taani turule, mistõttu muutub keerulisemaks asutamislepingu eesmärgiks oleva majandusliku läbipõimimine.

142 Esimese Astme Kohus leiab, et väite sellele osale vastamiseks on asjakohane mainida näitena järgmisi arve, mis on hageja enda poolt esitatud või mida ta ei ole vaidlustanud:

- esiteks, Taani naaritsanahkade toodang moodustab 72% ühenduse kogutoodangust;
- teiseks, igal aastal toodetakse Taanis keskmiselt 9 miljonit naaritsa- ja 240 000 rebasenahka, aastal 1985/1986 müüs DPA 8 miljonit naaritsa- ja 185 000 rebasenahka ja aastal 1986/1987 vastavalt 8,3 miljonit ja 190 000 nahka; ja

- kolmandaks, 98% naaritsanahkadest eksporditakse.

Liikmesriikidesse mineva ekspordi osakaal varieerub aastate lõikes 33% ja 46% vahel; ning viimaks, vastavalt hageja poolt kohtuistungil esitatud väidetele kuulub DPF-i 5000 karusloomakasvatajat ja ainult 50 kuni 100 Taani karusloomakasvatajat ei ole DPF-i liikmed.

143 Esimese Astme Kohtu arvates näitavad need arvud, et oluline osa ühenduse kõnealuselt karusnahatoodangust turustatakse vaidlusaluste klauslite kohaselt. Sellest tuleneb, et need klauslid, mille kohta Esimese Astme Kohus on juba leidnud, et need võivad rikkuda asutamislepingu artikli 85 lõiget 1, muudavad kaubavoogude loomulikku kulgu ning mõjutavad seega liikmesriikidevahelist kaubandust. Seega järeldas komisjon õigesti, et hageja tegevust reguleerivad eeskirjadel ja klauslitel, mille kohta Esimese Astme Kohus on juba leidnud, et need võivad rikkuda asutamislepingu artikli 85 lõiget 1, on märgatav mõju ühendusesisesele kaubandusele.

144 Järelikult tuleb väite see osa, mille kohaselt konkurentsi ja ühendusesisest kaubandust piiravad mõjud ei ole piisavalt märkimisväärsed, tagasi lükata.

4.3. Asutamislepingu artikli 85 lõike 3 kohaldamine

145 Komisjon leidis oma otsuses, et teatatud eeskirjade ja reeglite osas ei saa kohaldada artikli 85 lõikes 3 kehtestatud erandit, kuna ei ole täidetud nõuded erandi kohaldamiseks. Noorloomade eest makstava avansi, võistlustel osalemise tingimuste ja karusnahatoodete valmistamise kontrollimise tüüplepingu osas leitakse otsuses, et need sätted, millest ametlikult ei teatunud, ei kuulu määruse nr 17 artikli 4 lõike 2 kohaldamisalasse ning seega ei saa nende alusel taotleda artikli 85 lõikes 3 sätestatud erandit. Otsuse kohaselt ei saa sellist erandit igal juhul teha, kuna need sätted piiravad konkurentsi samamoodi nagu need, millest komisjoni teavitati.

Osapoolte argumendid

146 Hageja märgib oma repliigis, et asutamislepingu artikli 85 lõike 3 nõuded on täidetud ning komisjon oleks pidanud igal juhul rahuldama hageja taotluse kohaldada erandit vastavalt artikli 85 lõikele 3.

147 Komisjon väidab, et sedastas otsuses, et nõuded erandi kohaldamiseks ei olnud täidetud, ja hageja ei vaidlustanud seda oma hagiavalduses. Seega leiab komisjon, et see väide, mis esitati esmakordselt hageja repliigis, on vastuvõetamatu.

Esimese Astme Kohtu hinnang

148 Esimese Astme Kohus leiab, et see väide esitati esmakordselt repliigis. Sellel ajal kehtinud Euroopa Kohtu kodukorra artikli 42 lõike 2 esimese lõigu kohaselt, mida kohaldati ka Esimese Astme Kohtus vastavalt nõukogu 24. oktoobri 1988. aasta otsuse Euroopa ühenduste esimese astme kohtu asutamise kohta artikli 11 kolmandale lõigule, mida korratakse suures osas samas sõnastuses Euroopa Kohtu kodukorra artikli 48 lõike 2 esimeses lõigus „menetluse käigus ei või esitada uusi väiteid, kui need ei tugine faktilistele ja õiguslikele asjaoludele, mis on tulnud ilmsiks kirjaliku menetluse käigus”. Järelikult on väite see osa vastuvõetamatu.

149 Kõigest eelnevast tuleneb, et otsus tuleb tühistada järgmistes osades:

- artikli 1 lõige 1 selles osas, millele on liidetud punkt a kooskõlastatud tegevus, millega rikutakse asutamislepingu artikli 85 lõiget 1;
- artikli 1 lõige 1 selles osas, kus viidatakse kooskõlastatud tegevusele, millega rikutakse asutamislepingu artikli 85 lõiget 1;
- artikli 1 lõike 1 punktis d esitatud järeldus, et karusnahatoodete valmistamise kontrollimise tüüplepingu 5. paragrahviga rikutakse asutamislepingu artikli 85 lõiget 1; ja

- artikli 1 lõige 2 selles osas, kus nõutakse ühest küljest, et hageja lõpetaks väidetava kooskõlastatud tegevuse ja teisest küljest, et tühistataks karusnahatoodete valmistamise kontrollimise tüüplepingu 5. paragrahv.

Teise võimalusena esitatud nõue tühistada trahv või vähendada trahvisummat

Osapoolte argumendid

150 Hageja väidab, et kui ta rikkus õigusnormi, siis on see rikkumine vabandatav. Hageja ei arvanud, et ühistuid ja tegevusi, mida reguleerivad asutamislepingus sisalduvad konkurentsisätted, hinnatakse muudel alustel kui Taani õigus. Taani konkurentsiamet teavitas komisjoni Monopoltilsyneti nimel saadetud 24. septembri 1986. aasta kirjas, et nad ei leidnud mingit õiguslikku alust võtta kasutusele meetmeid hageja eeskirjade suhtes või nõuda hagejalt Monopoltilsynetis registreerimist. Lisaks juhib hageja tähelepanu sellele, et selleks, et üles näidata head tahet, on ta muutnud kõik need eeskirjade sätted, millel komisjoni otsus tugines.

151 Hageja märgib oma repliigis, et ühistuna põhineb nende majandustegevus koostöö põhimõtetel, mille kohaselt enamikes maades kaasneb liikmelisusega üldine tarnekohustus. Hageja eeskirjadel on väiksem piirav mõju ja hagejal on õigustatud põhjus arvata, et konkurentsieskirju ei rikuta. Selles osas tugineb hageja koostöö tavadele, mis eksisteerivad kõikides liikmeriikides.

152 Viidates kohtuasjadele FRUBO (komisjoni 25. juuli 1974. aasta otsus 74/433/EMÜ, EÜT 1974 L 237, lk 16), lillkapsad (komisjoni 2. detsembri 1977. aasta otsus 78/66/EMÜ, EÜT 1978 L 21, lk 23), laap (komisjoni 5. detsembri 1979. aasta otsus 80/234/EMÜ, EÜT 1980 L 51, lk 19) ja lillekasvatus (komisjoni 26. juuli 1988. aasta otsus 88/491/EMÜ, EÜT 1980 L 262, lk 27), juhib hageja tähelepanu sellele, et komisjon ei määranud kõnealustele ühistutele trahve, kuigi nende tegevusel oli suurem konkurentsi piirav mõju kui käesolevas kohtuasjas käsitletataval tegevustel.

153 Komisjon vaidleb vastu väitele, et hageja on võinud vabandatavalt õigusnorme rikkuda. Taani ametivõimude hinnang põhineb ainult Taani õigusel. Hageja oleks pidanud teadma, et kõik vaidlusalused sätted, eriti kohustus tarnida tooted ainult hageja oksjonitele, on vastuolus asutamislepingu artikli 85 lõikega 1. Komisjoni väitel võttis ta arvesse seda, et pärast vastuväiteteatise saamist tegi hageja konkreetsed ettepanekud eeskirjade muutmiseks, et lõpetada kõnealused piirangud. Viidates Euroopa Kohtu 7. juuni 1983. aasta otsusele

liidetud kohtuasjades 100-103/80 *Musique Diffusion français vs. komisjon ("Pioneer")*, EKL 1983, lk 1825 ja 8. novembri 1983. aasta otsusele liidetud kohtuasjades 96/82–102/82, 104/82, 105/82, 108/82 ja 110/82: *IAZ International Belgium vs. komisjon*, EKL 1983, lk 3369, juhib komisjon tähelepanu sellele, et ta peab hoolitsema selle eest, et ta tegevus oleks hoiatavat laadi, ning arvestama arvukaid tegureid, mille iseloom ja tähtsus varieeruvad sõltuvalt rikkumise tüübist, ning kohtuasja eripärasid. Komisjon järgis neid juhiseid käesolevas kohtuasjas trahvi määramisel.

154 Hageja poolt nimetatud kohtuasjades leidis komisjon, et asutamislepingu artikli 85 lõiget 1 on rikutud ja artikli 85 lõike 3 alusel ei saanud erandit teha. Lisaks sellele puudutasid kõik need kohtuasjad, välja arvatud laabi kohtuasi, asutamislepingu artiklis 38 viidatud II lisas loetletud tooteid. Komisjon lisab, et kohtuasjas *Meldoc* (komisjoni 26. novembri 1986. aasta otsus 86/596/EMÜ, EÜT 1986 L 348, lk 50) määrati viiele ettevõtjale, kaasaarvatud neljale piimaühistule suuremad trahvid kui need, mis määrati hagejale.

155 Taani valitsus leiab, et ei ole kohane määrata hagejale trahvi, kuna liikmed käsitlevad kõnealuseid eeskirju ühistu erilise struktuuri normaalse osana, mitte ei pea nende eesmärgiks konkurentsi piiramist. Taani valitsuse väitel ei ole käesolevas kohtuasjas tegemist asutamislepingu artikli 85 raske või tahtliku rikkumisega ning seda peaks arvestama kergendava asjaoluna.

Esimese Astme Kohtu hinnang

156 Esimese Astme Kohus leiab esiteks, et mis puudutab hageja argumenti, mis tugineb tõsiasjal, et tema vabandatavat eksimust toetas Taani monopolide eest vastutavate ametivõimude reaktsioon, siis peab meelde tuletama, et *Monopoltilsyneti* 24. septembri 1986. aasta kirjas käsitleti ainult hageja kandmist *Monopoltilsyneti* registrisse ja otsuses mainitud klauslitest ainult hageja eeskirju. Teiseks juhib Esimese Astme Kohus tähelepanu sellele, et Euroopa Kohus on väljakujunenud kohtupraktika kohaselt leidnud, et asutamislepingu artiklites 85 ja 86 koosloetuna asutamislepingu artikliga 5 kohustatakse liikmesriike mitte tegema otsuseid, mis võivad vähendada ettevõtjatele kohaldatavate konkurentsieeskirjade efektiivsust. Järelikult ei saa konkurentsieeskirjade kohaldatavuse tingimusi puudutav kodaniku, antud juhul Taani ametivõimude, kiri olla mingil viisil olla komisjonile siduv määruse nr 17 artikli 15 kohaldamisel (*Euroopa Kohtu* 28. märtsi 1985. aasta otsus kohtuasjas *CICCE vs. Euroopa Ühenduste Komisjon*, EKL 1985, lk 1105, punkt 27).

157 Kolmandaks leiab Esimese Astme Kohus, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt (vt kõige hilisem Euroopa Kohtu 8. veebruari 1990. aasta otsus kohtuasjas C-279/87: Tipp-Ex vs. komisjon, EKL 1990, lk I-261) ei ole selleks, et asutamislepingu konkurentsieeskirjade rikkumist loetaks tahtlikuks, vajalik, et ettevõtte oleks olnud teadlik asutamislepingu artiklis 85 kehtestatud keelu rikkumisest, piisab sellest, et ettevõtja ei saanud mitte teada, et vaidlustatud käitumise eesmärgiks või tagajärjeks oli konkurentsi piiramine ühisturul.

158 Esimese Astme Kohus leiab, et käesolevas kohtuasjas nii oligi ühelt poolt erinevate klauslite tõttu, kus nõutakse karusloomakasvatajatel tarnida kogu oma toodang müügiks hageja oksjonitele ja teisest küljest hageja eeskirjades sätestatud 4. paragrahvi punkti 1 alapunktis f kehtestatud konkurentsi keelustava klausli ning nende sätete kumulatiivse mõju tõttu.

159 Esimese Astme Kohus leiab ka, et hageja poolt viidatud komisjoni otsused ei ole sellised, et need oleks tekitanud hageja õiguspärase ootuse ning eriti andnud alust arvata, et ühistuna ei kuuluks hageja põhimõtteliselt asutamislepingu artikli 85 kohaldamisalasse. Vastupidi, nendest otsustest nähtub, et komisjon on juba pikka aega leidnud, et teatud klauslid ühistute eeskirjades võivad olla vastuolus asutamislepingu artikli 85 lõikega 1. Samuti ei saa aktsepteerida hageja argumenti, mis põhineb väitel, et komisjon ei ole ühistule kunagi trahvi määranud. Komisjon on õigustatult viidanud oma otsusele eelnimetatud kohtuasjas Meldoc. Lisaks juhib Esimese Astme Kohus tähelepanu sellele, et komisjon võttis kergendava asjaoluna arvesse seda, et hageja vara kuulub selle liikmeks olevatele tootjatele, kelle tulud sõltuvad seetõttu otseselt ühistu kasumist.

160 Mis puudutab hageja argumenti, et ta on üles näidanud head tahet muutes kõnealuseid klausleid, siis leiab Esimese Astme Kohus, et otsuse punktist 14 nähtub, et komisjon on juba kergendava asjaoluna arvestanud, et hageja tegi konkreetsed ettepanekud talle ette heidetavate piirangute kõrvaldamiseks. Tuleb lisada, et kuigi määruse nr 17 artikli 15 punktis 2 sätestatakse, et trahvisumma määramisel tuleb arvesse võtta nii rikkumise raskusastet kui ka kestust, võib komisjon trahvi määrata isegi siis, nagu käesoleval juhul, kui asjassepuutuv ettevõtja muudab asutamislepingu artikli lõikega 1 vastuolus olevaid sätteid, kuna muudatus hakkab kehtima alles tulevikus.

161 Nagu eespool sedastatud, on Esimese Astme Kohus siiski otsustanud tühistada osaliselt otsuse resolutiivosa eespool punktis 149 sätestatud tingimustel. Antud asjaoludel leiab Esimese Astme Kohus, et kõnealuste tühistamiste mõju hinnatakse õiglaselt, vähendades

määratud trahvi 40% võrra ja seega on 300 000 eküü suurune trahv vastavuses ühenduse konkurentsieeskirjade tõdetud rikkumise raskusastme ja kestusega.

162 Kõigest eelnevast tuleneb, et otsus tuleb tühistada eespool punktis 149 sätestatud piirides, hagejale määratud trahvi tuleb vähendada 500 000 eküült 300 000 eküüni ja ülejäänud hagiavalduses esitatud nõuded tuleb jätta rahuldamata .

Kohtukulud

163 Kodukorra artikli 87 lõike 3 alusel võib Esimese Astme Kohus määrata kulude jaotuse või jätta kummagi poole kohtukulud tema enda kanda, kui osa nõudeid rahuldatakse ühe poole, osa teise poole kasuks. Kuna käesolevas kohtuasjas on osa nõudeid rahuldatud teise poole kasuks, leiab Esimese Astme Kohus, et kohtuasja puudutavad asjaolud saavad õiglaselt hinnatud jättes kohtukulud poolte endi kanda. Lisaks peavad kodukorra artikli 87 lõike 4 alusel hageja nõuete toetuseks menetlusse astunud pooled kandma oma kohtukulud ise.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ESIMESE ASTME KOHUS (teine koda)

otsustab:

- 1. Tühistada komisjoni 28. oktoobri 1988. aasta otsuse (IV/B-2/31.424, Hudson' s Bay ° Dansk Pelsdyravlerforening, EÜT 1988 L 316, lk 43) artikli 1 lõige 1 selles osas, kus viidatakse kooskõlastatud tegevusele, millega rikutakse asutamislepingu artikli 85 lõiget 1;**
- 2. Tühistada selle otsuse artikli 1 lõike 1 punkt d;**
- 3. Tühistada selle otsuse artikli 1 lõige 1 selles osas, kus hagejalt nõutakse väidetava kooskõlastatud tegevuse lõpetamist ja karusnahatoodete valmistamise kontrollimise tüüplepingust 5. paragrahvi väljajätmist;**

4. Määrata otsuse artikli 2 alusel hageja trahvi suuruseks 300 000 eküüd.

5. Jätta hagi ülejäänud osas rahuldamata;

6. Jätta poolte, kaasaarvatud menetlusse astujate, kohtukulud nende endi kanda.

Cruz

Yeraris

Vilaça

Briët

Saggio

Biancarelli

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 2. juulil 1992.a. Luxembourgis.

H. Jung
kohtusekretär

J. L. Cruz Vilaça
president